

Upravništvo „Jutro“ Knafljeva ul. 5.
— Telefon št. 3122, 3123, 3124, 3125, 3126.
Inseratni oddelček: Ljubljana, Selenburgova ul. — Tel. 3492 in 2492.
Podružnica Maribor: Grajski trg 7.
— Telefon št. 2455.
Podružnica Celje: Kocenova ulica 2.
— Telefon št. 190.
Podružnica Jesenice: Pri kolodvoru št. 100.
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta št. 42.
Podružnica Ptuj: v hiši dr. Baumgartnerja.

JUTRO

PONEDELJSKA IZDAJA

Uredništvo:

Ljubljana, Knafljeva ul. 5. Telefon št. 3122, 3123, 3124, 3125 in 3126.
Ponedeljska izdaja „Jutra“ izhaja vsak ponedeljek zjutraj. — Na ročca se posebej in velja po pošti prejemana Din 4.— po raznašalcih dostavljena Din 5.— mesečno.
Maribor, Grajski trg št. 7. Telefon št. 2455.
Celje, Strossmayerjeva ul. 1. Tel. 63.
Rokopisne ne vračajo. — Oglasi po tarifu.

Po treh tednih vojne v Evropi

Z razkosan'em Poliske in pojavom Rusije je dobila Evropa novo lice — Spričo stališča Italije zaenkrat ne izgleda, da bi se vo'na razširila tudi še na druge države — Balkanske države so odločene vztrajati pri svoji nevtralnosti in jo braniti z vsemi sredstvi

PARIZ, 24. septembra. br. Z današnjim dnem se pričena četrti teden nove evropske vojne. Kljub tej kratki dobi pa so nastale v Evropi že velike spremembe.

Obeležje prvem trem tednom daje Rusija, ki je s presenetljivo odločitvijo stopila na pozorišče in se zasedla na vzhodu Evrope ter okupirala skoro tri četrtine poljskega ozemlja. Pogonoma med dva ognja poljska vojska ni mogla vzdržati pritiska. Le v Varšavi ter še na par drugih mestih se Poljaki še vedno branijo, dasi je to z vojaškega stališča borba brez upa zmage.

Na zapadni fronti dosedaj še ni prišlo do kakih večjih spopadov. Francozi in Angličani nečijo brez potrebe žrtvovati svojih vojakov in se omejujejo zgolj na lokalne akcije, vendar pa jim je že v prvih treh tednih uspelo, da so prenesli bojišče na nemško ozemlje. Po zadnjih vesteh izgleda, da je pričakovati večjega spopada.

Mnogo bolj pomembne kakor vojaške so politične spremembe po prvih treh tednih vojne. Balkanske države vedno bolj odločno poudarjajo svojo nevtralnost pripravljen, da jo branijo z vsemi sredstvi. Veliko oporo v tem prizadevanju jim nudi Italija, ki si prizadeva, da prepreči razširjenje sovražnosti na druge države in ki, kakor kaže, tudi sama ne misli na vstop v vojno.

Glavna pozornost mednarodnih političnih krogov pa je osredotočena na politiko Rusije in na njene bodoče načrte. O tem so razširjene najrazličnejše kombinacije, ki pa jih ni mogoče kontrolirati. Vsekakor je jasno, da bo skušala Sovjetska Rusija kar najbolj izkoristiti svoj položaj in razširti svoj vpliv v Evropi. Baš to pa bo, kakor sodijo, v največji meri vplivalo tudi na bodoče odnose med Rusijo in Nemčijo.

Rusija bo izkoristila svoj novo doseženi položaj

V Londonu pričakujejo, da bo sedaj ruska diplomacija razvila izredno aktivnost, da do kraja izkoristi vse prednosti svojega položaja v Evropi

London, 24. sept. s. V angleških političnih krogih zelo pozorno spremljajo izredno diplomatsko aktivnost Rusije. Rusija želi očividno po zasedbi Poljske razširiti svoj vpliv v dveh smereh, v baltskih državah in v jugovzhodni Evropi. Cela vrsta dogodkov zadnjih dni to dokazuje. Estonci in turški zunanji minister sta na poti v Moskvo. Bolgarija sklepa novo trgovsko pogodbo, Madžarska je zopet obnovila diplomatske odnose s Rusijo in tudi druge južne evropske države se pogajajo za vzpostavitev rednih diplomatskih stikov z Moskvo. Mislijo, da bo sedaj prevzela Rusija v jugovzhodni Evropi vodilno vlogo in bo gotovo skušala tudi v trgovskem pogledu izključiti na tem področju vsako tujo konkurenco.

Moskva, 24. sept. s. Turški zunanji minister Saradzoglu, ki je odpotoval iz Carigrada s turško ladjo »Kadoš« v petek popoldne, je prišel v Odeso v soboto ob 20.30. Sprejeli so ga posebni zastopnik komisariata za zunanje zadeve in predstavniki lokalnih oblasti. Dopisniku agencije Tas je izjavil minister Saradzoglu, da prihaja v Rusijo s čustvi prijateljstva turškega naroda z narodom Sovjetske unije. Prijateljstvo med Rusijo in Turčijo se je začelo že v letih, ko sta se oba naroda borila za svoje osvoboditev. Tudi v sedanjih časih je to prijateljstvo ravno tako iskreno kakor kdajkoli prej. Po kratkem odmoru je minister Saradzoglu s svojim spremstvom nadaljeval pot v Moskvo.

Moskva, 24. sept. s. Estonci zunanji minister Selter dospe v spremstvu šefa trgovskega oddelka v zunanjem ministrstvu danes v Moskvo.

Sofija, 24. sept. s. Po poročilih iz ofic-

elnih bolgarskih političnih krogov bo v kratkem podpisana nova trgovska pogodba med Rusijo in Bolgarijo. Rusija bo po tej pogodbi prevzela skoro ves bolgarski izvoz.

Rusija zaenkrat ne bo demobilizirala

New York, 24. sept. s. Po poročilih iz Moskve je ruska vlada odredila, da ostanejo vsi nedavno vpoklicani rezervisti »zaradi posebnega mednarodnega položaja« za nedoločen čas pod orožjem. Po ameriških cenitvah ima Rusija sedaj pod orožjem okoli 4 milijone vojakov.

Stockholm, 24. sept. br. V švedskih političnih krogih je nastalo veliko vznemirjenje zaradi pojasa Rusije v srednji Poljski in na Karpatih. »Stockholms Tidningen« meni, da bo Rusija sedaj boljše ziralas skoraj tri četrtine poljskega ozemlja. Se vse večjo nevarnost po predstavljajo ruski vdor v Srednjo Evropo spričo dejstva, da je sedaj nastala nova nevarnost. Nemčija, pravi list, je po načinu, kakor je z lahko odstopila Rusiji dve tretjini Poljske dokazala, da bi v danem primeru pristala še na vse drugačne koncesije.

Ruski poslanik prvič zopet pri Halifaxu

Do sestanka je prišlo na povabilo angleškega zunanjega ministra

London, 24. sept. br. Popoldne je obiskal zunanje ministra Halifaxa ruski poslanik Majski, ki je od 23. avgusta ni več bil v angleškem zunanem ministrstvu.

London, 24. sept. br. Vest, da je bil ruski poslanik Majski pri lordu Halifaxu, je izzvala v vseh londonskih političnih in in diplomatskih krogih veliko pozornost. Prvič po izbruhu vojne je spet prišlo do

neposrednega stika med rusko in angleško vlado. Ruski poslanik Majski je prišel v Foreign Office k zunanjemu ministru lordu Halifaxu na njegov poziv. Poslednjič je bil v angleškem zunanem ministrstvu 23. julija. O razlogih za Halifaxovo iniciativo, kakor tudi o vsebini njegovega razgovora z ruskim poslanikom, ni bilo mogoče izvedeti nikakih podrobnosti.

Mir na Balkanu

London, 24. sept. p. Reuterjev urad poroča iz Rima o trditvah v italijanskih političnih krogih, po katerih se Italija, Jugoslavija in Grčija pogajajo, kako bi se zagotovil mir na Balkanu. Temu spoznanju, če bo uspešno zaključen, bi sledil kot dodatek trgovski sporazum med Italijo in Grčijo, ker želi Italija povečati z Grčijo izmenjavo blaga. Da bi dokazala svojo dobro voljo, je Italija umaknila z Dodekanesa večje število svojih čet ter je pustila tamkaj samo posadko, kakršna je običajna v mirnem času. Poudariti je treba, da predstavlja Dodekanes eno izmed najvažnejših strateških postojank Italije na vzhodnem Sredozemskem morju. Z umikom vojaštva s tega otočja je hotela Italija pokazati, kakor zatirajo, svojo miroljubnost tudi napram Turčiji.

Umik italijanskih čet z Dodekanesa

London, 24. sept. br. Doznavo se, da je italijanska vlada sklenila odpoklicati z Dodekanesa vse one čete, ki so bile ob pričetku mednarodne napetosti poslone tja v ojačenje tamošnjih italijanskih posadk. Do nadaljnjega ostane tam samo še letalsko ojačenje.

Carigrad, 24. sept. AA. Reuter: Dasi še ni potrjeno londonsko poročilo, po katerem Italija umika čete z Dodekanesa, ki so tam odveč, se v političnih krogih smatra, da ta italijanski odlok predstavlja znaten prispevek za ohranitev miru na Sredozemskem morju.

Še ena milijarda za turško državno obrambo

Ankara, 24. sept. s. Turškemu parlamentu so bili predloženi v odobritev naslednji krediti za narodno obrambo v znesku približno ene milijarde dinarjev. Skupno znašajo izredni krediti, izven proračuna, za obrambne svrhe že pet milijard litarjev.

Važna seja italijanske vlade

Rim, 24. sept. s. Za soboto je sklicana važna seja italijanske vlade.

Agencija Stefani, ki je to sejo napovedala, pravi, da bo ministrski svet razpravljal izključno o ukrepih notranjepolitičnega značaja.

Letalska zveza

Sofija — Moskva

Sofija, 24. sept. br. Bolgarska vlada se sedaj bavi z načrti za ureditev rednega letalskega prometa z Moskvo. Generalni direktor bolgarskega civilnega letalstva je v to svrhu že odpotoval v Moskvo.

Stališče Italije ostane nespremenjeno

Odmev Mussolinijevega govora — Anglija in Francija ne bosta spremenili svojega že znane stališča

Rim, 24. sept. r. Italijanski ministrski predsednik Mussolini je imel včeraj važen govor, v katerem je ponovno podčrtal stališče Italije do sedanjega mednarodnega položaja. Naglašujoč prizadevanje Italije za ohranitev miru in preprečenje nove svetovne morije je Mussolini poudaril, da ostane stališče Italije v sedanjem položaju nespremenjeno tako, kakor ga je objavila italijanska vlada v svoji deklaraciji z dne 1. septembra t. l. Italija nima nobenega razloga, da bi to svoje stališče spremenila.

Pariz, 24. sept. s. Sinoči je bila objavljena v Parizu poluradna izjava o govoru italijanskega ministrskega predsednika Mussolinija, ki pravi: V Parizu je bil sprejet z velikim zanimanjem govor, kakor tudi vsi podatki o stališču Italije v sedanjem mednarodnem položaju. Francija zelo ceni Mussolinijevo prizadevanje za ohranitev miru. Toda odkar je Italija podvela konec avgusta mirovno iniciativo, je Nemčija že napadla Poljsko in tudi vrsta drugih dogodkov je popolnoma spremenila situacijo v Evropi. Francija in Anglija sta kar najbolj jasno že ponovno poudarili svoje stališče do sedanjega mednarodnega položaja. To stališče se ni v ničemer spremenilo.

Berlin, 24. sept. AA. DNB. Iz Amsterdama javljajo, da je Mussolinijev govor izzval veliko pozornost nizozemskih listov. Listi posebno podčrtavajo oni del Mussolinijevega govora, v katerem izjavlja, da sedaj, ko je Poljska razbita, ni več nobenega razloga za nadaljno vojno. List »Handelsblatt« ugotavlja, da je v tem govoru prvič z najodgovornejšega italijanskega mesta bilo objavljeno italijansko stališče, da je sedaj čas, da se konča borba, ker je postala popolnoma brez cilja. List potem pripominja, da bi

sicer bila možnost, da stopi Italija v akcijo v slučaju, ako zapadne sile ne bi sprejele Mussolinijevega nasveta.

Berlin, 24. sept. AA. DNB. »Völkischer Beobachter« komentira včerajšnji Mussolinijev govor in piše: Mussolini je imel dva težka razloga, da je prekinil svoj molk, dasi še ni izrekel odločilne besede Italije. Mussolini je hotel predvsem da v italijanskem narodu, ki razumljivo z veliko pozornostjo zasleduje dogodke na svetu, okrepi občutek, da fašistično cesarstvo ni izključilo samo sebe iz toka dogodkov, temveč da budno in pripravljeno na delo čaka na svoj čas. Ta čas je lahko čas miru, če bi tudi zapadne sile sprejele besede, ki jih je Mussolini na njih naslovil. Včerajšnji Mussolinijev govor je nov dokaz, da fašistična Italija nadaljuje svojo pot enako hladnokrvno in polna energije, kakor je šla po istem potu tekom zadnjih 4 let tudi v najtežjih prilikah. Mussolinijeva politika ni diktirana samo po čvrsti odločnosti, da izvede v deistvo življenjske potrebe Italije, temveč je inspirirana tudi z zelo velikim čutom odgovornosti napram Evropi, ki lahko služi kot zgled vsemu svetu.

Odklonjen mirovni predlog Mussolinija

Pariz, 24. sept. s. V tukašnjih dobro poučenih političnih krogih izjavljajo, da je Mussolini te dni francoski vladi stavil nov mirovni predlog, ki pa je imel za osnovo priznanje nemških osvoboditev na Poljskem. Zaradi tega je francoska vlada ta predlog odklonila.

Bombardiranje Varšave

Nad 100 topov bruha na mesto pogubo — Od sobote je bilo ubitih že nad 1000 civilistov Dve bolnici porušeni

London, 24. sept. s. Po poročilih iz Varšave je nemška artilerija začela včeraj popoldne bombardirati Varšavo. Nad 100 topov že nad 24 ur neprestano obstreljuje mesto. Cenijo, da je bilo od včeraj dalje ubitih okoli 1000 civilistov. Tri bolnišnice so bile popolnoma porušene.

London, 24. sept. s. Inozemski državljani, ki so pribežali iz Varšave v Königsberg, poročajo, da razsaja v Varšavi tifus in da vlada lakota.

Poljsko vojno poročilo

Varšava, 24. sept. br. Poveljstvo varšavske posadke je davi ob zori izdalo naslednje vojno poročilo:

V soboto je nemško topništvo izredno močno obstreljevalo središče mesta. Nad 1000 civilistov je bilo ubitih. V vzhodnem delu mesta so nemške granate razdejale nešteto hiš in je nastalo mnogo požarov. Glavno škodo je bombardiranje povzročilo v hotelu »Bristol«. Danes so bile porušene 4 cerkve in 4 bolnice, polne ranjencev. Pri Varšavi so Nemci izvršili brez uspeha napad na desnem bregu reke Vисле.

V okolici Modlina se srditi boji nadaljujejo. Obramba Varšave in Modlina je še vedno zelo uspešna.

Nemška poročila

Berlin, 24. sept. br. Nemško vrhovno poveljstvo je davi objavilo o položaju na vzhodni fronti naslednje poročilo:

Nemške čete so se na vseh fronti po načrtu umikale na demarkacijsko črto. Poslednje dni je pribežalo na nemško stran iz Modlina in Prage mnogo beguncev, katerih število se je včeraj še povečalo. Pomorske vojne sile so ponovno obstreljevale poljske postojanke na polotoku Heli.

DNB javlja iz varšavskega predmestja Prage: V teku akcije poljskega polka je bil zaplenjen moderen poljski top proti

tankom angleškega izvora. Ugotovili so tudi, da na poljski strani ne obstoja več splošna bojna črta, temveč se Poljaki umikajo v množicah.

Nemški listi posvečajo glavno pozornost poročilu vrhovnega poveljstva o zmagi na Poljskem. Pri tem poudarjajo, da je ta zmagaz rezultat sijajnega sodelovanja vseh vrst orožja. Navajajo tudi, da je ujetih Poljakov že nad 450.000, zaplenjenih topov pa 1200.

Nemški prodor med Modlinom in Varšavo

Berlin, 24. sept. AA. »Deutscher Dienst« piše da dokazuje probno nemških čet med Varšavo in Modlinom, da je Varšava popolnoma obkoljena. Trdnjava Modlin, ki je na Visli blizu ustja reke Narev, je bila zgrajena l. 1807. Trdnjavo je zgradil Napoleon, da zaščiti glavno mesto Poljske. Od tedaj je Modlin vedno delil usodo Varšave. L. 1915 je bila trdnjava Modlin zavzeta 15 dni po padcu Varšave, namreč 20. avgusta 1915. Ker so nemške čete prekinile zvezo med obema mestoma, so v položaju, da bodo lahko izvršile zadnji napad na Varšavo.

Hitlerjeva inspekcija na poljski fronti

Bidgošć, 24. sept. br. Nemški kancelar je bil danes z letalom na inspekcijskem poletu nad ozemljem, na katerem operira nemški severni armijski zbor ter nad onimi predeli Vzhodne Prusije, do katerih so prodrli nemški oklopni oddelki. Popoldne se je vrnil, a po kratkem odmoru se je vnovič odpravil na pot nad druge odseke fronte.

Splošni položaj Poljske

Varšava, 24. sept. br. Položaj na Poljskem je po komunikacijah, ki je bil danes izdan, tak, da je za poljsko armado zelo resen, ker se je znašla v kleščah med nem-

škimi in ruskimi četami. Kljub temu se posadki v Varšavi in Modlinu še nadalje junaško branita. Za slehernega moža v obeh mestih velja geslo, da je treba braniti poljsko glavno mesto do zadnjega. Nemskim četam je včeraj v resnici uspelo prekiniti zvezo med Modlinom in Varšavo, vendar to dejstvo ne spreminja mnogo položaja in tudi ne vpliva na moralno poljskih sil.

S političnega vidika sodijo, da je postal položaj v Varšavi vsekakor ugodnejši spričo ruske intervencije, kakor pa bi bil, če bi Nemčija okupirala vso Poljsko. Nemci so sicer prepustili Rusom nevaležno nalogo, da se v močvirnatih predelih vzhodne Poljske bore proti poljskim četam in sicer le zaradi tega, da bi lahko nekaj prostih divizij prestavili na zapadno mejo, kjer je postal položaj zanje že precej resen, vendar pa so morali to rusko uslugo plačati s petrolejskimi vreli v Ukrajini, predvsem pa s koncesijo, da Rusi zavzamejo tri petine poljskega ozemlja in ga politično, upravno ter socialno uredi po svojih načelih, ne pa po narodno-socialističnih.

London, 24. sept. s. Iz Varšave poročajo, da je bil v predmestju Pragi obdrt napad nemške pehote. Poljska vojska se brani tudi še pri Modlinu.

Od petka zvečer ni več slišati varšavskih kratkovalovnih radijskih postaj.

Rusko vojno poročilo

Moskva, 24. sept. s. V soboto zvečer izdani ruski vojni komunikacije pravi:

Edinice ruske vojske so dne 23. septembra zjutraj začele napredovati proti demarkacijski črti, določeni od nemške in ruske vlade. Zasedle so v Ukrajini mesti Strij in Grodek in dosegle linijo zapadno od Bialistoka, Brest-Litovska, Vladimir-Vojnska, Kovela in Lvova. Nadalje so izvedle akcije, da očistijo Belo Rusijo in Ukrajino od ostankov poljske vojske in so likvidirale manjše oddelke severozapadno od Grodna ter severovzhodno od Brest-Litovska. Dodatno poročilo od 22. septembra javlja, da je bilo jugovzhodno od Kovela v petek ujetih nad 8000 poljskih oficirjev in vojakov ter zajetih 2000 konj in več vlakov z vojnimi materiali.

Dvodnevna borba za Grodno

Moskva, 24. sept. AA. (Tas) Ob priliki zavzetja mesta Grodna so se vodile ogromne ulične borbe. Ostanki fašistiškega zbora in orožništva so postavili na mnogih mestih zasede in nudili odpor. Batalion tankov pod poveljstvom majorja Sukorova je vdrl prvi v mesto in začel borbo s sovražnikom. Poljski častniki so metali granate in streljali s strojnimi in končno poskušali polivati tanke s petrolejem in jih zažgati. Toda sovjetski tanki so hitro uničili glavna gnezda upornikov ter pri tem niso izgubili niti enega tanka. Po dveh dneh borbe je bilo Grodno končno 22. septembra zavzeto in očiščeno sovražnikom.

Židje v po sovjeth zasedeni Poljski

London, 24. sept. AA. Reuter poroča iz Moskve: Sovjetske oblasti so sklenile, da se v Ukrajini in Belorusiji, kjer so zaposlene sovjetske čete, sprejmejo v posamezne krajevne sovjetke kot člani po številu svojega življa tudi židje.

Proglas verdunskega župana

Verdun, 24. sept. AA. (Havas) Verdunski župan, ki je obenem narodni poslanec, je izdal meščanom naslednji proglas:

Mesto Verdun, simbol francoskega odpora, ki ceni sijajni spomin na svojega častnega meščana maršala Pilsudskega, izraža svoje občudovanje junaških naporov pri obrambi Varšave in se klanja nesmrtnemu delom njenih vojakov. Sijajni primer poljskega naroda izraža skupno voljo, da se v borbi za civilizacijo in svobodo doseže končna zmagaz.

Usoda poljskih beguncev

Berlin, 24. sept. AA. DNB javlja iz Bukarešte: Izdano je bilo uradno poročilo, da se poljski begunci, katerih sporni listi za imenstvo so vidirani, lahko zadržijo v Rumuniji še največ za 15 dni.

Budimpešta, 24. sept. AA. MTI javlja, da je po ukazu vlade prepovedano privatnim osebam kupovati ali jemati od poljskih beguncev vojni material, vprežno živino in prevozna sredstva. One osebe, ki so že dobile take predmete, jih morajo izročiti oblastvom in povedati ceno, ki so jo za te predmete plačale. Oni, ki bodo postopali nasprotno in izkoristili sedanji težki položaj beguncev, se bodo kaznovali z zaporom 2 mesecev in globo do 8000 pengov.

Zaposlitev poljskih ujetnikov v Nemčiji

Berlin, 24. sept. br. Uradno objavljajo, da bodo poljski ujetniki zaposleni v kmetijstvu in industriji. Vsa podjetja, ki žele zaposliti poljske ujetnike, se morajo obrniti s pismeno vlogo na pristojni državni urad. Ujetniki bodo dobivali samo hrano, a nobene plače.

FILM MORAMO VRNITI — ZATO KLJUB OGROMNEMU ZANIMANJU
SAMO SE DANES
 veleznarim film: **OKUŽENA KRI**
KINO SLOGA,
 tel. 27-30
 Priporočamo ogled Predstave danes ob 16., 19., 21.
 filma vsem resnim odraslim ljudem, dočim je mladini pod 16. letom neprimeren!

Pričetek nemške ofenzive na zapadni fronti

Začetni boji imaju značaj preizkušnje sovražničkova odpora, a v kratkem računajo na splošen napad

Pariz, 24. sept. br. Vrhovno poveljstvo francoske vojske je davi objavilo naslednje vojno poročilo št. 41:

Mnogostrojni lokalni napadi sovražnika na naše prednje postojanke na področju Saare ter severno Weissenburga. Vsi napadi so bili ponotno odbiti.

Pariz, 24. sept. br. Agencija Havas je danes objavila krajše poročilo o položaju na zapadni fronti. Po tem poročilu so Nemci včeraj in danes na raznih točkah izvršili celo vrsto manjših a hudih napadov na francoske postojanke. Da bi preizkusili njihovo obrambno sposobnost. Značaj teh bojev je bil sicer omejen, vendar so bili nemški napadi izredno težki, ker so se Nemci posluževali najmodernejših bojnih taktik in najnovejšega avtomatičnega orožja. Toda vsi ti napadi so bili odbiti. Nemci niso dosegli niti najmanjšega teritorialnega ali drugega uspeha.

Havas ugotavlja, da je bil položaj v Evropi ob pričetku četrtega tedna nove evropske vojne bolj obeležen po diplomatskih ofenzivah in protinapadih kakor pa po vojaških operacijah na bojiščih. Nemci so uspehi na Poljskem skušali izrabiti za novo mirovno ponudbo. Oba zapadna zaveznika pa vztrajata pri svojem stališču, češ da neuspehi tretjega zaveznika ne morejo vplivati na njuno nadaljnje zadržanje.

London, 24. sept. AA. Reuter. Prihod nemškega generala Brauchitscha na zapadni fronto je bil signal za pomnoženo delavnost nemških čet na zapadu. Takoj so se začele borbe, da se ponovno zavzamejo višine okoli Saarbrückna. Katere so doslej zavzele francoske čete. Istočasno so se začeli nemški napadi v smeri proti francoski meji na reki Lauter. ki tam tvori mejo med Francijo in Nemčijo. Tretji moment, ki obeležuje operacije po prihodu Brauchitscha, je močan pritisk na francoske položaje v okolici Zweibrückna. Francosko topništvo je preprečilo, da te akcije niso dosegle večjega uspeha. Vsi angleški listi smatrajo, da se bodo odslej vrstili vedno močnejši napadi s strani Nemcev, posebno pa, da bo nemško poveljstvo iskalo priložnost, da izkoristi svoje motorizirane divizije in tanke.

Angleške čete odhajajo na določene položaje

Pariz, 24. sept. AA. Reuter. Angleške vojaške ekspedicije v Franciji se nahajajo že na pohodu in se vršijo priprave za koncentracijo. Očividno (posebni dopisnik Reuterja v Franciji) poroča, da se je storilo vse potrebno, da se sovražniku onemogoči zvedeti karkoli o tem razreščanju. To je potrebno posebno zaradi tega, ker se čete nahajajo stalno na pohodu. Povsod kaže prebivalstvo četam veliko naklonjenost. Otroci se ves dan mešajo med angleške vojske in jim ponujajo sadja in druge stvari.

Novi vpoklici v Angliji

London, 24. sept. AA. Havas. Prebivalstvo, ki pripada prvi kategoriji civilnega letalstva, to je vsi letalci, ki so stari vsaj 28 let in ki imajo objave z opazko: Obveščeni, da bi utegnili biti kmalu poklicani v službo letalstva, so bili poklicani pod zvezdo.

„Kako bomo dobili vojno“

Pariz, 24. sept. AA. Havas poroča iz Londona: »Sunday Times« objavljajo uvo-

den članek pod naslovom »Kako bomo dobili vojno«. V tem članku pravi pisec med drugim:

Nemčija stremi za tem, da nas primora, da izvršimo napad. Zaveznikom ni treba izpostavljati se nevarnostim in sicer iz razloga, ker je Maginotova črta v obrambnem pogledu brezmejno mnogo boljša, kakor vse pozicije, ki so bile zgrajene v svetovni vojni od leta 1914 do 1918. Sedaj zmagati, ne pomeni prizadejati sovražniku izgube, temveč ga primorati, da se bo zavedel, da ne more uspeti. Nemci so že sedaj uverjeni da dolge vojne ne morejo izdržati še manj pa, da bi mogli zmagati. Če mi podaljšamo to dolgo vojno, bomo že samo s tem na pol poti zmagovalci. Vi dajete, da je taktika zaveznikov slična taktiki maršala Petaina v prejšnji svetovni vojni, ki je znal na tako sijajen način štetiti življenja vojakov. Z najmanjšimi izgubami so Francozi dosegli sedaj velike rezultate, o katerih se lahko reče, da so šele pred pragom vojne glavno pa je to da se operacije vodijo na nemških tleh.

Vojaška pomoč Avstralije

Pariz, 24. sept. AA. Havas doznava, da je avstralska vlada sklenila poslati v Evropo 4 eskadrole bombnikov in 2 borbene eskadrole. Razen tega se je odredilo vse potrebno, da se eskadrole povečajo. Mobilizacija avstralske mornarice je končana in eskadra že vrši patrolno službo v teritorialnih vodah.

Nemška oklopna pešadija

Moskva, 24. sept. s. Moskovski radio citira italijanske liste, ki poročajo, da uporabljajo Nemci na zapadni fronti oddelke tako zvane oklopne pešadije. Vojaki teh oddelkov nosijo 112 mm debele tekle oklepe, ki jih je mogoče sestaviti in razstaviti. Ti oklepi so tako močni, da jih krogla iz običajne vojaške puške ne prebije.

Poldrug milijon nemških vojakov na zapadni fronti

Moskva, 24. sept. AA. Agencija Tass javlja iz Berlina: V nemških pristojnih krogih potrjujejo vest, da je nemško vrhovno poveljstvo premestilo na zahodno bojišče veliko število nemških čet in raznega materiala. Nemčija je do sedaj zbrala na zahodnem bojišču 70 divizij, to je poldrug milijon vojakov.

Bojazen Švice

Bern, 24. sept. br. Švicarski politični krogi zelo resno presojajo položaj, ki je nastal glede na zaključitev nemškega vojnega pohoda na Poljsko. Nemčija bo sedaj vrgla vse svoje sile na zapad. Maginotove linije s frontalnim napadom ni mogoče prodrati. Zato ni izključeno, da bodo Nemci posegli po drugih sredstvih, da bi dosegli svoje vojaške cilje. O resni presoji položaja priča tudi komunikacija carske vlade, ki je bil danes izdan in ki pravi: Dejstvo, da bo sedaj prišlo na zapadni fronti do hudih bojev pri katerih bodo angažirane velike množice vojaštva in ogromne množice orožja, zahteva, da je švicarska armada strogo pripravljena na vse švice se je odločila, da bo z vse mi sredstvi in do zadnjega moža branila svojo nevtralnost.

Vojna na morju

Angleži so ustavili na odprtem morju že nad 200 nevtralnih ladij in zaplenili vse za Nemčijo namenjeno blago

London, 24. sept. br. Reuter poroča, da je bilo do 20. septembra zadržanih na odprtem morju nad 200 nevtralnih tovornih ladij. Od teh je 80 ladij po preletu lahko nadaljevalo svojo pot, vse ostale pa so bile odvedene v angleške luke, kjer so za Nemčijo določeni tovar zaplenili.

London, 24. sept. br. Včerajšnji vladni komunikacije, ki se tiče razpleta pomorske vojne pravi, da se po dosedanjih izkušnjah lahko trdi, da sovražne podmornice ne morejo predstavljati več resne nevarnosti za angleško brodogradnjo, ker so se izkazale preveč delikatne in prelahko ranljive v svojih akcijah.

Bergen, 24. sept. Angleški tovorni parnik »Akenside«, ki je bil s tovarom premo na poti iz New Castla v Tryth, je bil včeraj popoldne 18 milj od obale toprediran od podmornice. Poveljnik podmornice je pozval 25 mož broječo posadko, da je spustila rešilne čolne in se odstranila od ladje, nakar je ladjo torpediral. V 10 minutah je izginila pod gladino. Mornarji so se rešili na obalo ter so prispeli v Bergen.

London, 24. sept. AA. (Reuter javlja iz Lizbona): Admiral Kurtin poveljnik ameriške križarke je izjavil, da je prejel od angleške jadrnice »Constant« poziv, da se nahaja v nevarnosti. Ameriški admiral je takoj poslal v pomoč rušilca »Jacoba«, ki je prispel do angleške jadrnice prav v trenutku ko se je ob njej nahajala neka podmornica. Ko pa je podmornica opazila la ameriško vojno ladjo, se je spet takoj potopila. Ameriški rušilec je oskrbel jadrnico z vodo, ki je posadki primanjkovala.

Pariz, 24. sept. AA. Havas poroča iz Veracruza: Parnik »Arturo« je opazil v bližini Punta del Gade področje neznane narode.

do poročajo da so tudi tam opazili nepoznano podmornico

Pariz, 24. sept. AA. Havas poroča iz Mehike: Ker so se pojavile sumljive podmornice v mehiškem zalivu, so se lastniki ladij v Veracruzu odločili, da bodo na svojih ladjah z velikimi črkami ob bokih označili pripadnost teh ladij.

London, 24. sept. s. Angleška kontrolna služba proti kontrabandi je zajela dve toni kave ki je bila na potu iz Arabije v Nemčijo.

London, 24. sept. s. Angleška kontrolna služba proti kontrabandi je zajela dve toni kave ki je bila na potu iz Arabije v Nemčijo.

Zrtev mine

London, 24. sept. br. Britanska admiraliteta je objavila, da je v Rokavskem prelivu neki 500tonski parnik, ki je bil last družbe Cunard Line naletel na mino in se potopil. Posadka se je rešila le za 5 mornarji ni sledu.

Nemci potopili dve finski ladji

Stockholm, 24. sept. s. Dve nemski, podmornici sta v bližini švedske obale včeraj napadli finsko ladjo »Volma« (1300 ton) ter jo potopili. Vseh 18 mož posadke se je rešilo na obalo. Finski poslanik v Berlinu je danes posetil nemško zunanje ministrstvo in vložil protest, ker sta bili včeraj potopljeni finski ladji od nemških podmornic.

Belgija bo sama čuvala svojo varnost

Bruselj, 24. sept. AA. Havas: Bruseljski župan Max je imel danes govor na patriotični svečanosti pred spomenikom junakov iz leta 1830. Med drugim je rekel: Zopet je Evropa zajela katakizma in pred nam se zopet pojavljajo nevarnosti. Narod, kateri je pred zgodovino zavzel častno mesto, je neobčutljiv za poskuse zastraševanja. Odločen je da sam sklepa o svojih odločbah, ki mu jih nalagajo njegovo dostojanstvo in njegovi interesi kakor tudi skrb, da ohrani svojo teritorialno nedotakljivost in voljo, da zavaruje svojo polno suverenost. Ni dovolj proklamirati našo neodvisnost, je rekel neki član kongresa leta 1931, temveč je treba tudi pridobiti spoštovanje svoje neodvisnosti od zunaj.

Nemško sodišče za vojno tihotapstvo

Berlin, 24. sept. AA. DNB: V prisotnosti državnega komisarja pri vrhovnem sodišču za kontrabando admiral Gladisa in njegovega namestnika viceadmirala Gagera so predsednik vrhovnega sodišča za kontrabando dr. Kriege in njegov namestnik dr. Hesser ter ostali člani sodišča prevzeli posle. Pri tem je imel pravosodni minister dr. Gürtner govor, v katerem je posebno omenjal nemška pravila za zaplenbo ladij, ki prevažajo vojno tihotapstvo blago. Naglasil je kako se prav tu kaže volja voditelja rajha, da se spoštujejo priznana načela mednarodnega prava v vojni. Nemčija se trudi, da bo čim več močnejše varovala nevtralnega trgovina. Seletem, ko je Anglija objavila svoje dalekosežne »črne liste«, je pokazala svojo voljo, da bo vodila brezobzirno trgovsko vojno. Vlada Nemčije je bila prisiljena oostrišiti svoje korake proti tihotaplentvu vojnega blaga. Z ustanovitvijo vrhovnega sodišča za kontrabando je bil ustvarjen urad, ki bo vsak slučaj posebej objektivno proučeval. V tu svrhu je določena tudi neodvisnost sodnikov pri tem sodišču.

Novi japonski poslanik v Parizu

Pariz, 24. sept. br. Japonska vlada je danes imenovala za svojega novega poslanika v Parizu poslanika svetnika Savaro. Mesto japonskega poslanika v Parizu je bilo že več mesecev nezasedeno. Savara je ves ta čas opravljal funkcije odpravnika poslov japonskega poslanstva v Parizu. V pariških političnih krogih je bilo imenovanje Savare za poslanika sprejeto z velikim zadovoljstvom. Savara deluje v Parizu že celo vrsto let in si je pridobil med francoskimi politiki in državniki mnogo osebnih prijateljev.

Transjordanški emir na strani Anglije

Kairo, 24. sept. br. Transjordanški emir Abdullah je snoči izjavil, da bo Transjordanija zastavila vse svoje sile, da pripomore demokratskim načelom do zmag. Transjordanški Arabci se bodo borili za spoštovanje svobode, pravice in proti nasilju nad poedinci in nad narodi.

Zaplenba privatnih trgovin v Vilnu

Riga, 24. sept. s. Ruske oblasti so v Vilnu zasegle takoj vse privatne trgovine in zemljišča. Ustanovljen je bil mestni svet in imenovan komisar. Včeraj je izšla v Vilnu prva številka novega časopisa »Vilenska Pravda«, ki pa ne objavlja nobenih poročil, temveč samo nedeljski govor Molotova, pesmi beloruskih pesnikov in povesti.

Revija hrvatske kulture v Zagrebu

Zagreb 24. sept. o Danes se je prvič po ustanovitvi banovine Hrvatske v Zagrebu vršila velika revija hrvatske kmetijske kulture. Svečanosti so bile popoldne v gledališču, popoldne pa v Zagrebskem zboru in delavski zbornici Organiziral jih je predsednik Seljačke Sloge Rudolf Herceg. Pred revijo so kmečki zbori defilirali pred Seljačkim domom kjer so se na balkonu zbrali predsednik HSS dr. Maček, podpredsednik inž. Košutić in generalni tajnik stranke dr. Krnjević. Gledalci so bili razporejeni. Prireditelj so prisostvovali poleg drugih tudi dr. Maček, trgovinski minister dr. Andres in hrvatski ban dr. Subašić. Red sta vzdrževala zagrebska policija in milicijska organizacija HSS kmečka zaščita. Dr. Mačku so pred in v gledališču preridali viharne ovacije. Pri kulturni reviji je prvič sodelovalo tudi uradništvo banske oblasti. Nastopili so tudi rednejšolci pod vodstvom profesorjev.

Zaveš kmetov za zatiranje raka

Beograd, 24. sept. p. Ob prisotnosti za stopnika Nj. Vel. kralja polkovnika Durbešića več ministrov, zastopnikov vseh fakultet in mnogih uglednih osebnosti so danes položili temelj zgradbi zavoda knecza Pavla za proučevanje in zatiranje raka. ki jo boče zgraditi na prostoru klinike medicinske fakultete.

Niš dobi železniško postojanko

Niš, 24. sept. p. V Nišu so sprejeli z velikim zadovoljstvom vest o skorajšnji premostitvi ravnateljstva za železnice v južni Srbiji iz Beograda v Niš.

Dr. Anđelinić pri Davidoviću

Beograd, 24. sept. p. Voditelja demokratske stranke Ljubo Davidovića je danes obiskal podpredsednik JNS dr. Grga Anđelinić. Razgovoru sta prisostvovala Milan Grol in Božidar Vlaić.

Uredba o odvetniških pripravnikih

Beograd, 24. sept. p. V ministarstvu pravde pripravljajo uredbo o odvetniških pripravnikih, po kateri se bo obvezna pripravniška doba odvetniških konceptentov skrajšala od 5 na 3 leta in pol.

Vremenska napoved

Zemunska vremenska napoved za danes: Precej hladno in deloma oblačno vreme. Nekoliko dežja bo morda v južnih krajih.

Pogreb Calinesca

Na zadnji poti so ga spremili najvišji odličniki in ogromna množica naroda

Bukarešta, 24. sept. br. Z velikimi žalnimi svečanostmi je bil danes pokopan pokojni ministrijski predsednik Armand Calinescu, ki je pred tremi dnevi postal žrtev podlega atentata. Sodeč po ogromnih množicah, ki so se udeležile pogreba, bi se lahko reklo, da je hotela biti vsa Rumunija na zadnji poti svojega največjega sodobnega državnika.

Truplo pokojnega ministrskega predsednika je bilo vse te dni na mrtvaškem odru v bucareškem Ateneju. Vse te dni so romale v Atenej nepregledne množice ljudi, stva iz Bukarešte in vse države.

Ob pričetku pogrebnih svečanosti je bila danes v Ateneju svečana žalna služba božja, ki jo je v navzočnosti kralja Karola, prestolonaslednika Mihaela, članov vlade, diplomatskega zbora ter raznih drugih uglednih osebnosti opravil rumunski patriarh Noto se je razvil pogrebni sprevod, ki je skozi špalir vojske in nepreglednih množic naroda krenil proti železniški postaji. Truplo pokojnega Calinesca so prepeljali v Curteo, kjer je bil danes popoldne pokopan v smislu njegove oporoke.

Bukarešta, 24. sept. AA. Rador: Rumunski kralj Karol je odlikoval pokojnega mi-

nistrskega predsednika Calinesca z najvišjim rumunskim odlikovanjem, redom kralja Karola I. razreda.

350 članov Železne garde je bilo dosedaj ustreljenih

Bukarešta, 24. sept. s. Po uradnih podatkih je bilo po umoru ministrskega predsednika Calinesca ustreljenih že nad 350 članov Železne garde.

Pred koncentracijsko vlado v Rumuniji

Bukarešta, 24. sept. br. Politični krogi zatrjujejo, da ima vlada generala Argetojana le začasni značaj. Kralj Karol namestila v kratkem imenovati novo koncentracijsko vlado, ki bi jo podpirale prav vse stranke in politične skupine.

Žalna svečanost v Beogradu

Beograd, 24. sept. Popoldne je bila v saborni cerkvi ob prisotnosti vsega diplomatskega zbora, članov vlade, med njimi zunanjega ministra dr. Cincar Markovića, zadušnica za pokojnega predsednika rumunske vlade Calinesca. Kralja je zastopal general Dekaneva.

Huda železniška nesreča pri Banjiluki

Več vozov, ki so se utrgli od tovornega vlaka, se je zaletelo v nasproti prihajajoči osebni vlak

Banjalučka, 24. sept. o. Na železniški progi Banjaluka—Sunja se je pripetila danes popoldne med postajama Ivanjska in Bitovica huda železniška nesreča. Na kolodvoru Ivanjska je manevriral tovorni vlak. Iz neznanega vzroka pa se je pet vagonov odtrgalo ter začelo drveti po strmi progi s kolodvoru proti Bitovici. Iz Prijedora pa je baš v tem času vozil proti Ivanjski osebni vlak. Na odprti progi je strojevodja zapazil odtrgane vozove tovornega vlaka in skušal osebni vlak zavestiti in voziti nazaj, da bi na ta način zmanjšal trčenje. Spričo velikanse brzine drvečih vozov tovornega vlaka pa mu to ni uspelo. Odtrgani vagoni so se z vso si-

lo zaleteli v osebni vlak. Posledice so bile strašne. Vsi tovorni vagoni so se razbili in dobesedno zajahali osebni vlak, ki je deloma iztiril. Nesreča je na žalost zatevala tudi večje število človeških žrtev. Na kraj nesreče je takoj prišla železniška komisija iz Banjaluke, razen tega pa tudi podban Cvetković z večjim številom zdravnikov, ki so nudili ranjenecem prvo pomoč. Ranjence so s posebnim vlakom prepeljali v banjaluško bolnico. Število žrtev še ni ugotovljeno. Do sedaj so izkopali izpod ruševin šele par trupel, ki pa so tako zmečkane, da niti ne morejo ugotoviti identitete.

Knez Danilo Črnogorski umrl na Dunaju

Dunaj, 24. sept. br. Davi ob 4.35 je umrl knez Danilo Črnogorski, prvi sin črnogorskega kneza Petrovića Njegoša in kneginje Milene. Pokojni knez Danilo se je rodil 1871. leta. Z 18. letom se je poročil z luksemburško princeso Juto, ki je prestopila v pravoslavje in si vzela ime Milica. V balkanski vojni je bil Danilo poveljnik črnogorske divizije, ki se je borila pri Skadru in na Tarabošu.

Spominska svečanost na Mačkovem kamnu

Krupanj, 24. sept. p. Popoldne so v Krupnju zelo svečano proslavili 25letnico slavne bitke na Mačkovem kamnu, ki je bila kmalu po bitki na Ceru in ena izmed najbolj krvavih v svetovni vojni. V tej bitki so bile na naši strani kakor na sovražni zelo velike izgube. K današnji svečanosti je prišlo ogromno število bivših bojnikov, ki so se te bitke udeležili. Ganljivo je bilo videti mnogo težkih invalidov z odlikovanji na prsih, kako so s solzami v očeh izkazovali čast padlim tovarišem. Na svečanosti je zastopal Nj. Vel. kralja general Svetoslav Savić, vlado pa notranji minister Mihailović. Najprej je bila v krupanjski cerkvi zadušnica, nakar so se prisotni odpravili z avtomobili na postojanko na Mačkovem kamnu, kjer je bila pred kostnico padlih vojakov ponovna zadušnica.

Maritor čez nedeljo

Maribor 24. septembra. Lastniki vinogradov in njihov prijateljeli sili v vinorodne gorice. Ponekod so že pričeli s trgatvijo. Mariborski lovci pa so se podali v lepem številu v kozjanske lovske revirje kjer je bil danes velik lov na divje svinje. Številni Mariborčani so izkoristili že lep popoldan za izlete ter izprehode.

Veliko število nacionalnih ter sokolstvu naklonjenih Mariborčanov ter Sokolov pa je šlo v Kamnico kjer je bil za danes popoldne napovedan

Prvi nastop kamniških Sokolov

ki pod okriljem matičnega Sokola v Mariboru vrnijo in marljivo delujejo. Mariborčani so hoteli dati s svojo številno udeležbo toplo priznanje požrtvovalnemu in vzornemu delu kamniških Sokolov, ki so umeli za danes popoldne napovedan svoj prvi javni nastop.

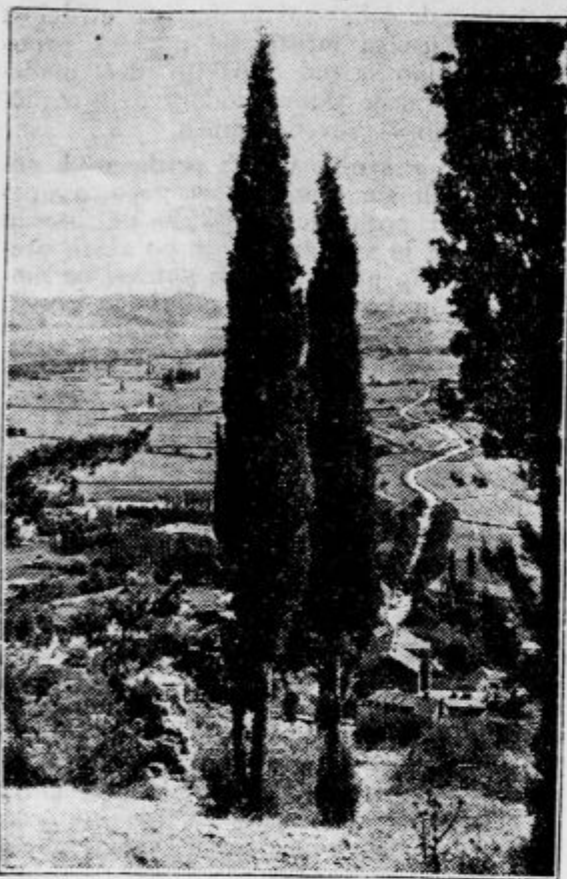
Hotel je poizkusiti vožnjo z avtomobilom

22letni tekstilni delavec Franc Zelenko iz Milske ulice 17, se je snoči sumljivo sukal v bližini avtomobila znamke »Studebaker«, ki je last mariborskega industrijca Jurija Polaka. Polak je bil pri kinogledališki predstavi v Unionu. Avto je pustil v Cafovi ulici. Pozabil pa ga je zapreti in je razen tega pustil v motorju ključ. Zelenko se je hotelo poizkusiti, kako je, če se človek pelje z avtomobilom. Sam je izpovedal pri zaslišanju, da je bila ta želja v njem tako močna, da ga je nazadnje zamikalo v avto. Bila je to njegova prva samostojna vožnja z avtomobilom v življenju. Ta vožnja pa je trajala zelo malo časa in se je žalostno končala. Le srečnemu naključju je pripisati, da se ni končala s katastrofalnimi posledicami. Do Zrinjskega trga je za silo šel. Toda kmalu je sledila brzina in preden se je Franc Zelenko zavedel, kaj se dogaja, je avto že zdrvel v precej debelo drevo, ki se je prelomilo. Zelenko je k sreči odnesel zdravo kožo. Vses prestrašen je pustil avto v parku ter izginil. Toda policija ga je kmalu zajela. Posledice bodo za Zelenka zelo neprijetne. Škode je namoč več kakor 50.000 din, ker je prednji del avtomobila popolnoma razbit. Verjetno se bo stvar končala pred sodiščem.

Huda Amaconka

Razburljiv dogodek so imeli v Zikarcih v Slovenskih goricah. 45letna posestnica Ivanka Markuš je dejala svojememu možu, 57letnemu Jožetu, naj ji da žganja. Mož pa je to odklonil. Markuševa je bila zaradi tega tako razburjena, da je zgrabila vile in z njimi navalila na svojega moža. Reže je obležal s poškodbami po vsem telesu. Prepeljali so ga v mariborsko splošno bolnišnico. Orožniki so zaslišali Ivanko Markušovo, ki je izpovedala, da je napadla in nabunkala svojega moža zaradi tega, ker ji ni hotel dati žganja.

V Sinju, mestu vere in morale, dobrih starih običajev in čenč

Pogled s sinjskega gradu na mesto s cesto v Split

Bo menda le res, da se zaveš svoje ljubezni do kraja, v katerih si preživel večji del svojega življenja, šele takrat ko jih moraš zapustiti in se naseliti drugje. In čeprav naletiš v svojem novem bivališču na enake, ali vsaj podobne stvari, te ob njih dotika ne sprejeti veselje ali zadoščanje, temveč spomin in bolečina. In ko ogleduješ in zaznavaš nove lepote, ti govorita oko in razum; lepo je tudi tu, tako prečudno lepo! Oko in razum ti govorita tako, srce pa ostane dolgo časa zakrknjeno in užaljeno. Dolga je pot do zakrknjenega in užaljenega srca, a kakšno razkošje, kadar se očesu in razumu pridruži tudi srce. In tako napoti na koncu vseh koncov trenotek, ko se zaveš, da moreš tudi vzljubiti in ne samo občudovati visoke vitke ciprese med skalami, skupine smokv na mestu naših prijaznih sadnih vrtoč, s kamenjem ograjene vrtnice z neplodno zemljo namesto naših obsežnih, in bogatih in plodnih polj suho, skromno travico namesto naših prostiranih, travnikov, majhne, natovorne osliče namesto naših volov. In ko začutiš vonj sena v nosnicah, ni to le bolečina in daljni spomin na domače kopicke, zaveš se, da so ti postali dragi ti ljudje v svojih nošah; otroci s svojim čudnim kričanjem, ki je povsem drugačno kot vpitje naših otrok, mlada dekleta, dozorele v svojem štirinajstem, petnajstem letu s svojo kričavo, daleč vidno lepoto. Navadiš se na umazane, ozke ulice, na skromne vrtnice okraj visokih zidov, na temne, umazane luknje, kjer se toči močno vino, in kjer se stopijo pivci za prazen nič.

Smrt za dva dinarja

Stepo se res za prazen nič, po nožu se gajo zavoljo dveh dinarjev, ubijajo se za voljo žensk. Čisto slučajno sem videla prizor v eni izmed teh pivnic, ki so ravno zavoljo svoje preprostosti in umazani je nekam romantične in privlačne. Vrata na cesto so bila široko odprta, ob medli luči sem zagledala gručo pivcev, ki so sedeli na deski, položeni preko praznih sodov. Nasproti ti vratom sta jahala na silni preprosti klopi dva kvartopirca, obrnjena drug proti drugemu.

»Ajde, brate, izgubo si, imaš da platiš dva dinarja! Je rekel prvi.
»Kaj da plati! Je! si poludiv?« Drugi se je dvignil in prečeče zrl prvega v oči. Ta je vstal in dvignil pest:
»Necéš?«
»Neču!«

Prvi, ogromen, širokopleč Dalmatincec, obleden v nemogoče čunje, je skočil proti tovarišu, ki je bil znatno šibkejši od njega, in ga zagrabil za vrat.

»Vidičem, ko plati, ti ili ja!«
Podir ga je pod seboj in se zavall čezenj. Pivci na sosednji klopi so mirno gledali prizor. »Ajde brate, udri ga, brate!« so ga vzpodbujali.

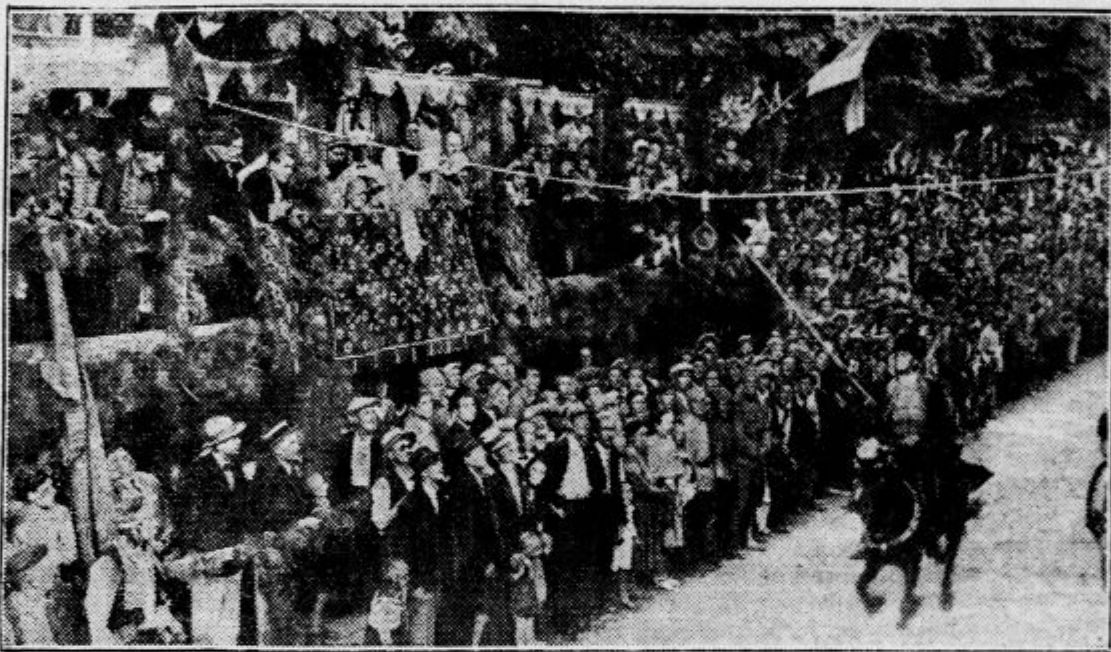
Onemu, ki je ležal na tleh, se je zablistal nož v rokah in sunek, dva navzgor, na slepo srečo — močnejši se je zvalil z njega na tla in oblezel na mokrih tleh. Šele takrat so se dvignili ostali pivci in se zgrnili okrog njiju. Nastala je bitka, ranjenega so položili na klop, onega drugega

pa so pretepli. Potem je prišla policija, ki je odvedla ubijalca nekam proč, ranjenega pa so odpeljali z vozom v drugo smer. Pravijo, da je podlegel ranam. O tem je govoril ves Sinj morda dve uri po dogodku, kasneje se za to ni zmenil nihče več.

Sinjani in Sinjanke

Nekdo mi je še istega večera omenil, da so Dugopolci še večji pretepači. Da se ubijajo zaradi žensk. In če bi videli ta kmečka dekleta, temne polti in čudoviti oči, s kito las okrog glave, z zrelem, razkošno zapeljivim nasmehom vitke, visoke, izredno okusno opravljene, s tesnimi oprsniki zapetimi do vratu — se ne bi nič čudili, da se ubijajo zaradi njih. Čudno je pri teh južnjaških dekletih, da se jim težko delo prav nič ne pozna. Z bolečino sem se spomnila naših zgaranih deklet v Prekmurju, ki se jim v dvajsetem letu ospe vsa lepota in mladost zaradi krivičnega, težaškega dela na polju. S svojo kričavo lepoto priključijo in goltajo dekleta iz zagorske Dalmacije vso slast mladosti, lepote in ljubezni, čim prej, čim več, hitro neutegoma in hlastno! Kajti mladost tu doli hitro mine, in vse, kar pride potem, je le dolgo, počasno ugašanje in nepretrgana veriga skrbi za svoj zarod.

Sicer pa so Dalmatinci krotki in vdani, nekako kavalirski in prijazni, kadar ne gre za njihove osebne zadeve. Gostobesni so, radi se širokoustijo, odkriti so, ponosni in — leni. Ampak če pomislimo da njihova zemlja slabo rodi in da mora Dalmatince garati, posteno garati, da si omogoči vsaj približno spodobno življenje, je njihova lenoba že bolj opravičljiva. Nekoliko ponosa je v tej lenobi. Na splošno velja načelo: čim manj delati in čim bolj živeti. Mnogo dajo na svojo zunanost, zlasti mlade Sinjanke. Osupnila sem nad eleganco mladega ženskega sveta, ko sem se prvič sprehajala ob večerni uri po »korzuc

Alkar meri v alko

Gotovo je povzročila bližina Splita, da se običajno petnajstletne, šestnajstletne Sinjanke tako elegantno. Seveda je njih eleganca južnjaška in ljubke vsiljiva, pa saj je vse na njih tako vidno, zdaleč opazno in kričeče

Revščina in bogastvo, šola in ljubezen

Če pomislimo, da ima Sinj 3.500 ljudi in dve gimnaziji, klasični, ki jo upravljajo frančiškani, in državno realno — si lahko približno predočimo povprečni nivo njihove izobrazbe. Sinj ima tudi obrtno in gospodinjstvo šolo. Pa kljub temu, da skoro vsi sinjski otroci absolvirajo gimnazijo, se je malokdo od njih poda na nadaljnje študije, ker je revščina v teh krajih res zelo velika. Dekleta, ki končajo gimnazijo, se po večini omožijo — prilike je dovolj, saj je vojaščina tu in mnogo tujega uradništva se ujame v čarobne mreže strastnih Dalmatincev. »Stranci puma nastradaju«, mi je rekel znanec, ki sva govorila o tem, s kom se Sinjanke može. Ko je videl, da sem se nasmehnila izrazu »nastradaju«, mi je začel razlagati, da je to res »nastradanje«, kajti Sinjanke da so leno, da znajo lakoto imenitno prenašati, da se le morejo lepo obleči. »In tako, kot veste, ni za zakon«, je zaključil svoje modrovanje moj znanec. Najbolj zaželen »ribeš« so tako zvani »rentjeji« lastniki dveh, treh hiš v Sinju ali Splitu, ki sede elegantno opravljeni v odprti kavarni na korzu. Ves dan sede tam in bog si ga veda kako ubijajo svoj čas. Ničesar ne bero razen časopisov in to opravijo v eni uri. Ostalih 9 ur sede tam in

molče ali pa obirajo mimoidoče in gorje ti, če greš dvakrat ali trikrat z istim znancom čez korzo, ali da si celo tako drzen ali drzna, da greš z istim znancom na sinjski grad, kjer stoji med cipresami stara kapelica, od koder se ti odpira pogled na Sinjsko polje, na Dinarske gore, na Visoko, na Kamešnico, na Mosor-planino in na Biokovo — gorje ti pravim! Kajti že si obsojen ali obsojena, da stopiš z novim znancom ali znanke v najkrajšem času v zakonski jarem.

V Sinju so čenče doma

Ko sem z grozo zaznala to njihovo hitro sklepanje, sem si izmislila izhod, ki se mi zdi imeniten in posnemanja vreden. Na tihem sva se zmenila z znancom, naj naju le obsodijo, da hoveča skoro stopiti pred oltar. Da bi jih v tej veri utrdila, sem nekoč ko sva sedela v kavarni na korzu, toplo in vdano pogledala v njegove lepe, rjave oči in sicer v trenutku, ko sem videla, da me opazujejo. Uspeh je bil popoln. Gospodinja mi je čestitala, mojega znanca pa so njegovi tovariši jeli pomilovalno gledati in postali so do njega blagi in prizanesljivi, kot do človeka, ki je padel v nesrečo. In včasih, ko sva šla mimo gruč ljudi, sem ušla na uho: »kako golubiči...« Mridva pa sva se jim smejala v brki in odselej naju nihče več ne moti v najinih tovariških sprehodih, v najinih kolesarskih turah in na popoldanskih ježah po Sinjskem polju. V očeh Sinjanov sva prava, pravcata zarodena starega kova, kar pa naju ne moti, da bi v urah hrepenela in osamljenosti ne hrepenela vsak na svojo stran; on k svojemu dekletu v daljno Slovenijo, jaz k svojemu dragemu v daljno Macedonijo.

Ampak to so same sinjske čenče. Spodobni se, da spregovorim o pravih lepotah in vrednotah Sinja in njegove okolice. Vedeti moramo, da leži Sinj sredi sinjske kotline, obdane od visokih, kamenitih gorskih

ke Rame v gornji Bosni. Od tam so nadalejevali svoje delo med narodom in čakali boljših časov. In od tam — iz Rame — so prinesli pozneje tudi čudodelno sliko Gospe, ki je danes v cerkvi sinjskega frančiškanskega samostana in o kateri govore, da jo je Bog čudežno rešil večkratnega uničenja, ko je gorelo vse drugo okrog nje. Pa tudi mnogo čudežev se je baje zgodilo po milosti božji ob tej čudodelni podobi. Naj omenim samo enega, prvega. Mladenič Mialjić je hotel postati mašnik, a glej nesrečo: bil je slaboten in v rasti zaostal, tako da ga frančiškani niso mogli sprejeti medse. Pa je šel Mialjić in stopil pred čudodelno podobo in tonil pred njo v molitvi in solzah. In glej! Sinjska Gospa mu je do delila milost: mladenič je v nekaj dneh zrasel v krepkega, stasitega moža in čez leto dni je stopil v samostan z imenom Fra Ivan. Zopet drugi pa trdijo, da se je premislil stopiti v samostan, ko je zrasel v lepega, krepkega moža. Oženil se je in zadel la ga je kazen božja; njegov zakon je ostal brez otrok. V teh casih, ki so bili za Bosno in za dolino Cetine najtežji, so zgodbe o teh čudežih močno dvigale ljudsko zavest.

Pa njeni čudeži

Po 150 letih je končno izginil iz sinjske trdnjave konjski rep in Mohamedov polumeseč. Jeronim Komaro je 1686. leta izkral Turkom Sinj in raz njegove zidove je zavihrala krščanska zastava. Takrat so se dvignili ramski samostanski bratje, — Turki so jim bili za petami — zbrali so svoje dragocenosti in čudodelno podobo Gospe, za katero se ne ve, kako je prišla v samostan. Dvignili so se in se napotili proti osvobojenemu Sinju. Da bi ramski samostan s cerkvijo vred ne zapadel Turkom, je gvardijan Fra Stjepan pred odhodom z lastno roko zanetil ogenj v njem. Ko je odhajal, beguncem na čelu, in videl za seboj goreče postlopje cerkve in samostana, se mu je od žalosti in tuge zmešalo v glavi — pravi narodna pesem.

Devet let so ramski frančiškani iskali zatocišča po Dalmaciji in nosili čudodelno podobo s seboj. Zgodilo se je, da jo je eden izmed bratov zaprl v omaro. Karkoli so ljudje položili na omaro, ne vedo, da je v omari čudodelna podoba, vse je popadalo na tla, ne da bi se poškodovalo, pa naj je bilo tudi iz stekla. 1696. leta so se končno bratje frančiškani povrnili v Sinj. Pod gradom so si postavili cerkvico in v njej so spravili svoj dragoceni zaklad, čudodelno podobo Gospe. Še danes poje glasar:

Donesoše Gospinu Prišku,
ostaviše u bijelu Sinju;
i prebiva u bijelu Sinju,
kako tada, tako i danaska!

Pa zopet so prišli nad Sinj hudi časi. ko so v 2. desetletju 18. st. znova udarili Turki iz Bosne, so Sinjani z velikimi žrtvami odbili njihov prodor in tako rešili vso ostalo Dalmacijo. Kot bi bile sinjski zgodovinar, je bilo v teh borbah več molitve kot boja in Turki so bežali. Sinjska Gospa je čudežno pomagala svojim varovancem in njena slava se je razširila po vsej Dalmaciji, Bosni in Hercegovini. Baje so celo beželi Turki videli, kako se je ponosi sprehajala po zidovju sinjskega gradu bela žena, osvetljena od nepoznane žarke luči. To je bil velik dogodek. 1715. leta so čudodelno podobo okronali z zlato krono, umotvorom kmečkoga zlatarja. Okronano podobo so z neizmerno svečanostjo prenesli iz kapelice v novo cerkev v samostanu, ki je postala center današnjega Sinja. In tam se nahaja podoba še danes. Če vemo vse to, nam postane jasna globoka in vdana pobožnost današnjih Sinjanov.

Sinjska alka

Iz te dobe izhajajo tudi znana junaška igra »alka«, spomin na slavno zmago Gospe. Prvič so jo igrali na praznik Velikega šmarna 1. 1717. Trdijo celo, da so jo prvič igrali na sam dan zmage v letu 1715. Pozneje so igrali »alko« drugi dan po Vel. šmarnu, danes pa prvo nedeljo po Vel. šmarnu. Stari in mladi, običeni in krasne

Skupina alkarjev na plesnem festivalu v Ljubljani

narodne noše, v zlato, srebru in kožuhovini jezijo na konjih in se menijo med seboj, kdo bo najbolje pogodil, s kopjem v alko. Kdor trikrat najbolje pogodi ga hrupno slavijo zmagovalca. Nato prejme darilo 6.000 dinarjev in med pleskanjem zbranega naroda zaigra godba njemu na čast. Na žalost alka izgublja na svoji pristnosti, kajti leto za letom se uvajajo v to viteško igro novotarije, ki prav gotovo škodijo originalnosti.

Danes je Sinj središče prelepega Sinjskega polja in se modernizira in raste. Sedaj zidajo celo vodnjak, kar bo gotovo dvignilo ugled Sinja, kajti pravijo, da ni dobro popiti tu mnogo vode, češ, da ima v sebi tifusov bacil. Ampak to so gotovo samo zlobne čenče. Naj končam s tem, da ima Sinj svoj aerodrom in v poletni sezoni avionsko zvezo z Zagrebom, kamor prileti v tri četrt ure! In še to: v Sloveniji je sedaj prav gotovo že mráz — tu pa od vročine ne vemo, kaj bi počeli.

Z. V.

Znani francoski ilustrirani tednik »Marianne« prinaša semintja fotoreportage o posebnostih in kuriozitetah z vsega sveta. Nedavno je objavila vrsto fotoposnetkov ljudi, ki jih je usoda kakorkoli prikrajšala, kar se tiče zunanje podobe. Po nji povzame sliko 17letne Frede Pushnikove iz Johnstowna v Pensilvaniji (USA), ki je prišla na svet brez roka in brez nog, a je sicer povsem zdrava, čila in vedra in ji zdravilni obetajo dolgo življenje. Kakor kaže ime (Pushnik — Pušnik), utegne biti njen rod — dekle samo je v Ameriki rojeno — iz naših krajev doma

DAR OPAZOVANJA

Ivan: »Jaka, kako veš, da se je Janez oženil samo zaradi denarja?«
Jaka: »Videl sem njegovo ženo!«

DOBR O JI JE POVEDAL

Na zabavi zaprosi gospod domišljavo damo za ples.
— Ne plesem z vsakim, mu prezirljivo odgovori dama.
— No, vidite! odgovori gospod, a jaz nisem tako izbirljen.

MED PRIJATELJI

Prijatelja se prepirata.
— Ti ničesar ne veruješ!
— Jaz verujem samo to, kar razumem!
— Torej sam priznavaš, da ničesar ne veruješ...

MALE PREBRISANEO

Pepček sedi na sosedovi češnji in obira, pa ga opazi sosed.
— Kaj pa delaš, Pepček, na moji češnji?
— Oh, nič, sosed! mu odgovori Pepček. Nekoliko sadežev je padlo na zemljo, pa sem se povzpela na drevo, da jih obesim nazaj!

IGNAC KOPRIVEC:

Življenje in smrt čarovnice Humske

V kratkem izide knjiga »Kmetje včeraj in danes«. V nji je zbral Ignac Koprivec del narodopisnega bogastva, ki leži razmetano po Slovenskih goricah: vraže, čarovnije, običaje. Tu priobčujemo odlomek, ki govori o delu vaše čarovnice.

Velikemu posestniku v Trnovcih je obolela krava. Stopil je k Humski ter ji obrazložil, kako in kaj. Izrekel je sum, da je krava bržkone pocoprana, in ona mu je pritrdila. Poprosil jo je pomoči. Od začetka se je delala, kot da mu ne more pomagati, ko pa ji je objubil dovolj veliko plačilo, je pristala. Naročila mu je, da mora biti popolnolič s kravo pri njeni hiši, toda po poti ne sme nikogar nagovoriti, nikomur odgovoriti niti ga pozdraviti. Ali pazi naj, da ne pride k nji nepozno! — Niti minute ne sme zamuditi zakaj od polnoči do štirih ji je za zdravljenje živine moral odvzeti Prav polnoči se je moral postaviti na podstena njene hrama ter jo trikrat poklicati.

Prišel je. Ura v zvoniku pri Svetem Bolfenku je začela bit dvanajst. Potrkal je na okno in bleknil ves v skrbeh:

»Tetica, jaz sem, Vincle«

Zbudila se je. »Dobro!« je dejala, nato pa še: »Na Mlakah si nekoga srečal!« — Potrdil je. »Si mu odgovoril na vprašanje?« — »Nisem!« ji je zatrdil in baba se je vlegla v posteljo. »Je že dobro!« je zaklicala. »Krava je rešena copra. Ta, ki si ga srečal, ti jo je pocoprail.«

Mlinarjevi gospodinjci so obolele noge. Rana se ji je bila napravila na njih in hodila je okrog zdravnikov že čez dve leti, pomagalo pa ni kaj prida. Nekdo ji je priporočil Humsko. Šla je k nji.

Za zdravljenje težjih bolezni je bil pri Humski najprimernejši čas od polnoči do štirih, ko ji je bila odvzeta moč za zdravljenje živine. Mlinarica je morala prihajati k nji ponoči. Prvo noč jo je zdravila od polnoči do pol ene. Drugo noč od pol ene do enih in tako dalje do štirih, potem pa zopet od kraja. Toda zdravila jo je le v nočeh, ko je bil na nebu mesec, ki ni imel na sebi najmanjšega madeža. Bolnica je morala gledati v mesec, čarovnica pa je delala čez bolno mesto križe, molila, gladila rano s svojim dolgim nohtom in izgovarjala čarodejne besede. Po treh tednih jo je odslovila z zatrdilom, da je noga zdrava.

Marsikomu pa je svetovala, kako naj zacopra svojega sovražnika. Koprivi Tezeji je razodela, kaj naj napravi, da bo zbolel človek, ki ji je pocoprail svinje. Morala je iti popolnolič na pokopališče ter vzeti tam iz venca, ki je bil položen na grob moškega, ovelo rožo. To rožo je morala sežgati na žeganem ognju ter spraviti nastali pepel sovražniku v žep. In ko je prosila, naj ji pove, kako bi kaznovala tatu, ki ji je pokradel solato, ji je svetovala tako:

»Poiskati moraš stopinjno tatu, ki mora biti seveda od bosa noge. Vanjo vsekaj s sekiro. Kjer zasadiš sekiro, tam ga bo začelo trgati. Tudi se mu bo začelo na nogi nabirati. Rana mu ne bo zacelila, dokler te ne bo prišel prosit odpustčanja.«

Včasih je baje svetovala kakšni ženski, ki jo je mož le preveč pretepal, kako naj napravi, da se ga bo iznebila. Ali ta stvar je bila strogo zaupna in ženska, kateri je ta copra izdala, je morala prisesti pri bogu Vsemogočem, pri materi božji in pri vseh svetnikih, da ne bo o tem pripovedovala nikomur. Tudi bi coper tedaj ne uspel, ali bi se pa obrnil zoper njo. Tako je baje spravila pod zemljo samo v domači fari tri moške. Koliko pa še drugod! — Muršec se je baje posušil na ta način in žena mu je po navodilu Humske napravila tako: Vzela je žegnano svečo, ki jo je držala botra pri krstu novorojenega otroka, ter jo nastrgala možu v juho peti dan v mesecu, ko je bil prvi petek. Takoj zatem se je začel sušiti. Suši se tak človek toliko časa, kolikor je star otrok.

roko, kateremu je gorela pri krstu sveča, ki jo je rabila žena pri copru. Muršec je baje visel med življenjem in smrtjo cela štiri leta.

Zdravila je tudi otroke. Po njenih mislih sesti otroci itak ne morejo imeti druge bolezni, kot da so »vürčene«. »Vürče« lahko otroka kdo namenoma, iz hudobije, so pa tudi ljudje, ki imajo tako hud pogled, da »vürčejo« z njim dake nehoti. Če je »vürök« napravljen nehoti, je zdravljenje lažje, hote povzročeni »vürök« pa se ozdravi le s trudom in vztrajnostjo.

Lešnikovi Matildi, ki je imela štiri mesece starega otroka, se je na primer zgodilo to: Dekletce, ki je bilo ves čas od poroda zdravo in se ni drlo, razen če je bilo lačno, je nekega jutra začelo kričati na vsa usta. Zvijalo se je v postelji, obračalo oči, in ker je bila Matilda mati šele prvič in ni bila izkušena v otroških boleznih, je poklicala k sebi sosedo, če bi morda te spoznala kaj je. Gledale so ga, ga škropile z žeganom vodo, mu dajale na ustnice žegnano sol, ko pa so spoznale, da to ne pomaga, so se zedinile, da je dete »vürčeno«. Ali kako? To je bilo vprašanje — Nazadnje se je po spomnila Roza, da je videla prejšnji večer pri oknu babo iz spodnjega dela vasi, Salčjakovo Trezo, ki ni bila ravno na dobrem glasu. Sklenile so, da izviru »vürök« od nje.

»Za to pa ne pomaga domanje zdravljenje«, so pojasnile materi. »K Humski moraj z otrokom. Ta bo »vürök« že izgnala iz dekleta.«

Popoldne je Lešnikova ulovila v gumnu najlepšo kuro. Zavezala ji je noge ter si jo stisnila pod pazduho. V cekar je porinila tudi gumpo zabele, slatinar najboljšega vina, si naložila na roko bolnega otroka in se napotila k Humski.

Se nikoli ni bila pri nji, a tudi njene hiše se ni videla nikoli. Srce ji je trepetalo v prsih, ko je šla po pokopališču in je veter pozvaljal s tablicami na železnih križih. Z groba se je tu pa tam pognala v travo kakšna žival, ki jo je splašal njen korak, in Matilda je vztrepetala ob slehernem šumotu. Skozi gozd pa jo je popadel tak strah, da se je že hotela vrniti, a otrok je kremžil obraz tako bolešno, da se je osrčila in nadaljevala pot.

Humska jo je sprejela na pragu svoje bajte. Režala se ji je nekam zlovesče. Razklenjene čeljusti, iz katerih je gledal en sam zob, in še ta je bil nekje globoko v ustih, so ji za spoznanje trepetale. Bile so podobne žrelu in zdele so se ji preteče. Zelenkaste oči so se ji svetile in bradavica na nosu se ji je tresla. Mahala je z rokama ter nji naročala, kako mora napraviti, preden bo stopila v koč. Otroka je morala položiti na zemljo na kraju, kjer je bila že prej napravila znamenje križa. Nato je šla trikrat okrog otroka in neprestano je morala govoriti:

»Zemlja, ti ga ne boš dobila, Humska ga bo ozdravila.«

Ko je opravila, kar ji je bilo naročeno, je nesla otroka v koč. Humska ga je pogledala in zavpila:

»Vürčen je, za božji čas, vürčen, pa je

Zlato — vladar sveta

V Ameriki so se v zadnjih letih nakopičile tolikšne količine zlata, da obsega njen zlati zaklad že 60 odstotkov vsega, kar premore svet te dragocene kovine — Ameriškim državnikom povzročajo prepolne blagajne in safeji resne skrbi

V sedanji igri svetovnih velesil je poleg števila prebivalstva in razsežnosti ozemlja, s katerim razpolaga kakšna država, med vsemi drugimi gospodarskimi vprašanji na prvem mestu vprašanje zlata in srebra.

Zlato, ta pradedni sen vseh siromakov, vagabundov in iskalcev, je namreč še danes, ko so marsikateri druge tradicionalne vrednote izgubile veljavo, preizkusni kamen bogastva in s tem tudi življenjske sposobnosti narodov in držav. V teh zadnjih tednih nemira in negotovosti smo opazili, da so valute, ki so merjene v zlato odnomo v zlatem ameriškem dolarju, obdržale veljavo, medtem ko so države s srebrno valuto (Kitajska, Mehika, Peru itd.) zašle v velike gospodarske težave, odkar je Amerika znižala kupno ceno srebra. Prav zato, ker je med vsemi valutami najvarnejši ameriški dolar, je Amerika v največjem času postala pravo zatočišče zlata, ki beži iz manj varnih krajev v skrbno zavarovane safeje strica Sama. Značilno je na primer, da so zlate zaloge Švice, v kateri so od nekdaj iskali zavetje denarni mogotci iz vseh vetrov, od lanskega maja do letošnjega aprila padle od 686 na 598 milijonov, zlati zaklad Amerike pa je v istem času narasel od 12.919 na 15.791 milijonov dolarjev. Še večji pobeg zlata kakor v Švici se v istem času opaža v Ve-

thaua s celo kopo vprašanj, ki so se tikala tega problema. Med drugim je vprašal, zakaj je bilo v zadnjih petih letih uvoženega toliko zlata v Ameriko, koliko zlata bo po vsej priliki še prišlo vanjo, čemu bo Amerika potrebovala tolikšne vsote zlata in zakaj ga državna blagajna ne neha kupovati. Državni podtajnik za finance je senatorju Wagnerju odgovoril, da je čisti dotok zlata v letih 1934—1938 znesel nič manj kakor 4.233 milijonov dolarjev, medtem ko je izvoz kapitala v tem času skoraj povsem prenehal. Položaj v Evropi se zdi za daljšo dobo tako nejasen in nemiren, da od kakšnega večjega izvoza zlata iz Amerike v evropske dežele najbrž ne bo še izlepa prišlo. Prav tako pa tudi Amerika sama nima nikakega interesa, da bi v bližnji bodočnosti izvozila večje vsote svojega kapitala za investicije drugam. Strah pred vojno in mrzlično pripravljanje nanjo bosta očitno tudi v bodoče pospeševala ameriški izvoz čez Ocean, hkratu pa bosta tudi v bodoče zavirala obiske ameriških turistov v evropskih deželah, ki so iz domovine zmerom odnašali precejšnje vsote. Finančno ministrstvo Amerike se je že ukvarjalo z mislijo, da bi državni blagajni naročilo, naj več ne nakupuje zlata, a takšen ukrep bi utegnil imeti občutljive posledice za ameriško gospodar-

na 0.71. Srebrna politika Amerike je izvala veliko zmedo v celih vrstah dežel, v kateri je srebro podlaga valute (Kitajska, Mehika, države Bliznjega Vzhoda itd.). Njihova valuta je v sorazmerju z zlatim denarjem visoko zrasla, cene so začele padati in kriza je bila tu. S tem, da je dvigala cene srebra, je Amerika hotela prikočiti na pomoč svojim producentom bakra in drugih kovin, ki pridobivajo srebro kot stranski produkt. Hkratu pa so tudi producenti srebra v drugih državah prišli na svoj račun in produkcija je stalno rasla. Svetovna produkcija srebra je leta 1932. znašala 5214 ton, leta 1937. pa 8300 ton. Produkcija Amerike je v tem času narasla od 707 na 2184 ton, produkcija Mehike od 2156 na 2634 ton.

Konec junija pa je Amerika spet spreminila svojo politiko. Kupno ceno domačega srebra je pustila na visoki višini 0.71 dolarja za unco, za inozemsko srebro pa je državna blagajna določila prvotno 0.43, nato pa 0.35. Na svetovnem trgu srebra je nastopila prava panika, za več kakor za ameriško ceno ga sploh ni bilo mogoče več spraviti v denar. S tem znižanjem je Amerika očitno hotela pritisniti na Mehiko, tega največjega producenta srebra, da bi pustila nasproti zahtevam ameriških in angleških petrolejskih družb. Tečaj mehiškega peza je občutno padel, nekateri srebrni rudniki so ustavili obrate. Kakor kaže ta primer, vodi politika, prepriščena samovolji denarnih mogotcev, v pravo anarhijo in zmedo.

Pravijo, da je na vsem svetu okoli tri milijone gobavcev in zanimivo je, da je gobavost med moškimi dvakrat večja kakor med ženskami. Največja ognjišča gobavosti so Indija, Kitajska, in Japonska.

Lepra je ena najbolj strašnih bolezni, ki lahko zadenejo človeka. Poznamo dve vrsti te bolezni: nervno lepro (anestetična), ki nima mnogo vidnih znakov in kožna ali hipertrofična lepra, pri kateri se razkroja kožno tkivo.

Prvi znak gobavosti je pogosto otrdelost usne mečice in infiltracija nosnega pretina. Običajno se tudi pojavijo rdeči madeži, ki jih ljudje skušajo odpraviti z različnimi mazili — seveda zaman.

Ko sem v svojih javnih predavanjih govoril o teh simptomih, sem pogosto opazil, da se poslušalci praskajo po ušesih. Zgodilo se je večkrat, da je po takih predavanjih kdo pozno ponoči potkal na svoja vrata in ko sem mu odprl, je prosil: »Gospod doktor, zdi se mi, da imam otrdelo uho. Prosil bi vas, da bi me pregledali, ali nimam lepre.«

Bolezen lahko traja tudi dvajset in trideset let. Aretaeus, zdravnik s Kapadokije, ki je prišel v prvem stoletju po Kr. v Rim, je takole popisal gobavost:

»...svetli, trdi mozolji razne velikosti, temnordeče ali modre barve na licih, ušesih in okončinah, otrdela koža, neobčutljiva, izpadanje vseh dlak razen las na glavi. Usta so nabrekli, obraz se pokriva z ranami. Tudi koža na licih in čelu postane trda, se napihne, posebno nad očmi nastanejo velike bule. Glas je hripav, koža na obočjih mestih je neobčutljiva, obraz je izmalčen. Rane gnijejo, nos in grlo gnije in gnoloba širi nesnosni smrad. Prsti na rokah in nogah odmirajo in odpadajo...«

Najstarejše sporočilo o anestetijskih znakov lepre se nam je ohranilo v kroniki Viljema Tyrskega. Tam je popisano, kako so ugotovili gobavost na Baldwinu, sinu jezualemskega kralja: »Nekega dne se je bodoči kralj igral s svojimi tovariši in pri igri so si vsi opraskali roke in noge. Fant je so zaradi prask strahovito vpil, le Baldwin je bil tih. Njegovemu vzgojitelju se je to zdelo čudno. Sprva je mislil, da otrok ne mara pokazati svojih bolečin, ko pa ga je vprašal, ali ga kaj boli, je dečko trdil, da ničesar ne čuti. Roke in noge so mu bile odmrle...« Pogosto sem videl, kako prižgana cigareta sežiga gobavcu prste, ne da bi nesrečnejš sploh kaj čutil...

Victor Heiser

V domu trpljenja

Doživetja ameriškega zdravnika med gobavci

Stotisoč gobavcev živi po vsem svetu. Hujše od telesnih bolečin je njihovo duševno trpljenje. Prijatelji in znanci so jih zapustili in nesrečne žrtve gobavosti se kmalu zavedo, da so povsem osamljene na svetu, ki jim odreka pravico do obstanka. Marsikje postopajo z njimi nečloveško. V Indiji sorodniki gobavca enostavno preženejo, da mora nesrečnež prositi pomoči pri vladi. Karo-Bataki, pleme na vzhodnem obrežju Sumatre, izžene bolnika sredi noči iz vasi ali pa obkolijo njegovo kolibo, jo zažgo na štirih straneh in gobavce zgori pri živem telesu...

Tudi v Zedinjenih državah ni postopanje z gobavci zmerom človeško. Nekoč so našli prebivalci nekega mesta v zapadni Virginiji gobavca, ga zaprli v tovorni vagon in vrata vagona zabili z žebli. Vlak je odpeljal. Bilo je sredi zime in ko so končno vagon odprli, so našli nesrečneža mrtvega, umrl je od gladi in zime.

Gobavost je prastara bolezen, ki jo lahko dobi samo človek. Na vseh njegovih poteh ga je spremljala. Težko je z gobavostjo reči, ali se v egiptovskih papirusih, v sanskritskem Rig Vedu, v kitajskih pergamentih in v židovskem Starem zakonu ne govori o bolezni, ki ji pravimo gobavost... V Kitajski poznajo gobavost že dva tisoč let. Pravijo, da so budistični duhovniki pretili z gobavostjo onim, ki niso hoteli poslušati besede božje. Skozi stoletja so se siromašni Kitajci potikali po svetu in iskali dela, a s seboj so prinašali gobavost. Pri židih je gobavost zelo stara bolezen. Mojca, prvi veliki higienik, je spisal pravila proti lepri in grozil židom z gnevom Jehove, če se ne bodo držali teh pravil... Gobavce je moral hoditi v strganih oblačilih in nepokrite glave; imel je zastrž obraz in si ni smel striti las. Če je hotel koga poskati, je moral že od daleč vpiti: »Tame! Tame! — Nečisti! Nečisti!«

Postanek gobavosti je skrit v sivi davni. Poti narodov, ki so se preseljevali iz kraja v kraj, poti trgovcev in vojščakov so bile tudi poti lepre.

V 14. stoletju so menili postavljali bolnišnice za gobavce. Imenovali so jih »Božje hiše« ali »Ljudski lazareti« in so bili namenjeni le bogatašem. Z revnimi gobavci so postopali vse drugače. Človek, ki so ga osumili gobavosti, so zatočili oblastem in duhovno sodišče ga je poklicalo na zagovor. Če je bil sum potrjen, se je moral gobavce podvreči posebnemu obredu, imenovanemu »separatio leprosum« — maša za mrtve. Bolnik je pokleknil pred oltar, obraz so mu pokrili z rdečim ovčjem in moral je z vso pobožnostjo poslušati

branje maše. Po maši je vzel duhovnik lopato, trikrat zagrabil prsti in jo posul na glavo bolnika, rekoč: Prijatelj to je znamenje, da si mrtvec za ta svet. Sis mortuus mundo«. V tolažbo pa je dodal: »Vivus iterum deo« — Živel boš v bogu!

Nato je prečital pravila, po katerih se je moral bolnik odslaj strogo ravnati. »Prepovedujem ti, da bi še kdaj prestopil prag te cerkve ali šel na trg, v mlin, v trgovino ali v kakršnokoli družbo.

Item, prepovedujem ti, da bi si umival roke v vodnjaku ali v potoku ali v kakršnikoli drugi vodi.

Item, prepovedujem ti hoditi v kakršnikoli drugi obleki razen v tisti, ki je določena za gobavce, bos smeš hoditi le v svojem domu.

Item, prepovedujem ti, da bi se dotikal stvari, ki jih nameravaš kupiti, pokaži nanje s prstom, da bo lahko vsakdo videl, kaj hočeš...«

Okuženi je nato oblekel obleko gobavcev, si prevezal usta s črnim trakom, duhovnik pa mu je dal zvonček, da je z njim že od daleč opominjal ljudi nase...

Lesene kolibe gobavcev, ki so se nahajale daleč iz vasi ali mesta so bile ograjene z mogočnim plotom, in ko so bolniki pomrli, so jih sežgali. V Vincencu je imel vsakdo, ki je srečal gobavca, pravico, da ga z bičem prežene iz mesta...

Minuta pomenka

Tako je naslov nove rubrike, ki jo z današnjo številko odvijamo namesto dosedanje »Klinike za dušo in srce«.

Ko smo pregledali doberšen kup dopisov, ki so po ukinitvi »klinike« ostali v uredništvu, smo se prepričali, da je bil dosedanj okvir rubrike pretesen za nepričakovano pestro množico potreb in želja, ki jih čitatelji ponedeljskega »Jutra« stavljajo v razpravo. Dobršen odstotek dopisnikov, ki so se doslej obračali na nas, je sicer v resnici prošil za grafološko analizo svoje pisave ali pisave prijateljev, znancev in vobče oseb, za katerih značaje se je utegnil zanimati, nič manjši pa ni kup pisem, v katerih čitatelji stavljajo vsa mogoča, ne samo subjektivno psihološka, temveč tudi stvarno, objektivno življenjska vprašanja. Dnevi, ki jih preživljamo,

nam že sami po sebi sleherni uro prinašajo dogodke, ki spravljajo nas in ves svet v nervozno, panično negotovost. Naša nova rubrika »Minuta pomenka« zato ne bo obravnavala samo intimnih, posameznega človeka tičočih se vprašanj, temveč bo nudila prostor vsem, ki iščejo pojasnila o čemerkoli, kar se godi pod solncem.

Na rubriko »Minuta pomenka« ne bodo torej čitatelji ponedeljskega »Jutra« lahko naslavljali samo vprašanj, ki so se obravnavala v dosednji »Kliniki za dušo in srce« (problemi individualne psihologije, nasveti v izbiri poklica in življenjske smeri, analiza značajev na osnovi rokopisa itd.), temveč tudi vsako vprašanje iz življenja in s področja posameznih ved, ki utegnejo biti deležne občega zanimanja. Za vsako vprašanje, ki se naj v zapečateni kuverti, na katere spodnjem levem robu bodi zabeležena značka »Minuta pomenka«, je treba priložiti kupon, kakršnega objavljamo danes.

**Kupon za brezplačno
»Minuta pomenka«
št. 1**

PODBRADEK

— Kaj, šestdeset dinarjev računate za masažo samega podbradka? se hučuje gospa.

— Da, milostiva! Sicer računam za vsak podbradek po dvajset dinarjev.

**Ali sem prispeval za
sokolski dom v Trnovem?**

telo na tla. Omerza je poklical druge uslužbenice, ki so vdrli v sobo in se jim je nudil strašen prizor. Ves okrvavljen in mahač z nožem je v sobi stal sobar Hofman, ki je hotel še enkrat udariti Faniko, ta pa se je vsa v krvi obupno branila. Omerza se je vrgel na Hofmana in mu je po daljši borbi uspelo odvzeti nož. Brž je bila poklicana reševalna postaja, ki je v nekaj minutah preplavljala Faniko in Hofmana v kirurški kliniki. Anton Hofman ima globoko rano na prsih, ki si jo je zadal sam, potem ko je večkrat zabodel Faniko, ki je izgubila mnogo krvi.

Hofman je bil že dalje časa zaljubljen v svojo lepo tovarishko, ki je bila z njim sicer zelo prijazna, ni pa se hotela z njim poročiti. Čim bolj je silil vanjo, tem bolj hladno ga je odbijala in vzbujala v njem ljubosumnost. To je naposled pripravilo Hofmana do krvavega razračunavanja. Ljubavna drama je vzbudila senzacijo med hotelskimi gosti in med ljudmi, ki so se v množici zbirali pred hotelom. Stanje obeh ranjenecv je prav kritično in zdravniki se trudijo, da bi oba rešili.

**Železnica med Finsko
in Arktido**

Agencija Stefani poroča, da bo dala finska vlada zgraditi posebno železniško progo do Severnega morja. Ta železnica naj bi omogočala nevtralnim državam na severu Evrope promet navzlic blokadi med državami, ki so zdaj v medsebojnih sovražnostih.

44 oseb utonilo

Na nekem gorakem jezeru na Filipinih se je prevrnil motorni čoln z 80 izletniki. Od teh so rešili samo 36, 44 oseb pa je utonilo.

Kolonija gobavcev na otoku Moluka

Takole potuje zlato iz Evrope čez Ocean: za 70 milijonov dolarjev zlatih palic v zabojčkih, ki jih je spomladi pripeljala v Ameriko ladja »Manhattan«

liki Britaniji (od 4197 na 2803 milijonov dolarjev), znaten pa je padec tudi na Japonskem (od 251 na 164), medtem ko je v Italiji zdrknila številka samo od 210 na 193, v Nemčiji pa je ostala na trajni višini 29 milijonov dolarjev.

Te številke nam pripovedujejo, da se je v enem letu zateklo v Ameriko skoraj za 3 milijarde dolarjev zlata, tako da premore Amerika dandanes 60% svetovnega zlatnega sklada. Da posestniki zlata na vseh kontinentih uživajo toliko zaupanja v Ameriko, ni čuda, saj je trgovinska bilanca Amerike lani izkazala 1.134 milijonov dolarjev čistega prebitka, hkratu pa smatrajo denarni mogotci vseh dežel Ameriko za najbolj varno pred novimi gospodarskimi pretresljaji in vojnimi grozotami. Nevarnost vojne v Evropi in na drugih dežlih sveta je brez dvoma glavni razlog, da kapitalisti svoje zlate rezerve nosijo v Ameriko v shrambo. Tudi za časa svetovne vojne smo opazili podoben pojav, ko se je v letih 1916 in 1917 ameriški zlati zaklad skoraj podvojil. Poleg pobega zlata iz nemirnih dežel je bila glavni razlog za kupčenje te plemenite kovine v Ameriki cvetoča trgovina z vojskujočimi se deželami. Nevtralna Amerika je evropske države takrat zalagala z živili, surovinami in vojnim materialom, za svoje dobave pa je kasirala izprva vrednostne papirje, nato pa zlato. Tudi v zadnjih mesecih je Amerika izkazala živahen izvoz surovin in orožja, a zlasti se vojnih letal v evropske države, ki so ji račune v glavnem poravnale v zlato.

Tako velik dotok zlata je že v ameriških gospodarskih krogih samih vzbudil nekakšno zaskrbljenost in član ameriškega senata Wagner se je nedavno obrnil na državnega podtajnika za finance Morgen-

stvo, ker bi na mednarodnem trgu povzročil velike zmede. Dolar bi nasproti drugim valutam čez noč tako zrasel v svoji ceni, da bi tuje dežele ne mogle več izpolnjevati svojih denarnih obveznosti do Amerike. Prav takšne posledice bi utegnile roditi znižanje kupne cene zlata, ker bi takšno znižanje povzročilo občuten padec tujih valut in bi tuje države v Ameriki ne mogle več nakupovati.

Vsi ti pojavi pa tudi kažejo, da nekatere evropske države niso mogle uspeti v svojem prizadevanju, izriniti »židovsko zlato« kot osnovo mednarodne trgovine. Produkcija zlata ni bila še nikoli v tolikšnem razmahu in ni prinašala tako lepih dobičkov kakor v zadnjih letih. Razlika je sama ta, da je bila svetovna zaloga zlata nekoč porazdeljena med posamezne države v nekem skladu z njihovim gospodarskim stanjem, splošna kriza zadnjih let in nova svetovna vojna pa sta povzročili nekakšno nenormalno, gospodarskim potrebam posameznih držav neustrezajočo razdelitev zlata. Pomen zlata za vse sodobne države, a zlasti še za one, ki so brez njega, pa je s tem postal še večji kakor kdajkoli.

Še bolj zamotano je vprašanje srebra. Nekaj desetletij sem je njega cena stalno padala, kar je Amerika naposled zaustavila s tem, da ga je državna blagajna nakupila velike množine. Leta 1934. je Amerika imela v palicah in v dolarjih za 542 milijonov dolarjev srebra, do letošnjega aprila pa je ta številka narasla že na 1.746 milijonov. Srebrnih dolarjev je v obtoku razmeroma majhno število — okrog 100 milijonov. Leta 1840. je unca srebra veljala še 1.02 dolarja, od takrat pa je cena skokoma padala, da je leta 1932. dosegla najnižji nivo 0.22 dolarja, do leta 1937. se je povzpela spet na 0.35, v letošnjem juniju pa celo

kakoli! Če mi bo le uspelo. Prej bi že morala priti.

»Jezus, tetica, pomagajte, samo pomagajte mi!« je zajokala mlada mati. »Dala vam bom, kolikor boste hoteli, samo otroka mi odzavite!«

In sta začeli z zdravljenjem. Matilda je morala sesti za peč. Nepremično je morala gledati v strop in govoriti:

»Sementi, kopanti!«
Za slehernim takšnim vzklikom je morala izmoliti očenaš, dokler ji baba ni dala znamenja, da je dovolj.
Humska je med tem odšla otroka. Položila ga je na mizo, ga okadila s kadilom, katerega vonj je hotel Matildo zadušiti, delala je čenčel in molila molitvico:

»V imenu tistega, ki te je ustvaril, v imenu tistega, ki te je odrešil, ti mora ta vurok takoj miniti!« Preobračala ga je na levo in desno ter ga mazala navkriž z neko mažo, da je bil otrok po vsem telesu črn.

Vse to je trajalo dobre pol ure. Ko je končala mazanje, je zavila otroka, ga dala brez besede materi, ki je morala tudi molčati dokler nista prišli iz bajte. Zunaj pa ji je Humska naročila, kako se ima obnašati, da bo zdravljenje uspelo.

Domov je morala iti molče. V sobo doma je morala iti zadenski in se prikloniti proti solnčnemu vzhodu. Ali zapretila ji je, da za božjo voljo ne zamenja strani neba! Če bi se priklonila proti zahodu bi pomenilo, naj otrokovo zdravje zatone.

Stirnajst dni je morala delati tako in če bi otrok ne bil umrl, bi ga Humska gotovo ozdravila od vurokov. To Lešnikova verjame.

Sloves Humske je rasel iz dneva v dan in ljudje so govorili:

»Samo ko bi hotela še dolgo živeti!«

Ali njeno staro, izpito telo je doslužilo. Neke pomladi so jo našli popoldne pred bajto nezvestno Zadelo za je kap.

Pet dni je visela med življenjem in smrtjo. Jezik ji je odpovedal. Le srgarala je, ko je prišla zopet k zavesti. Gledala je mračno po ljudeh, ki so se zbrali okrog njene bolniške postelje, proti večeru vsakega dne pa je začela besneti. Bila je z rokami po steni, praskala s svojimi majnimi nohti po postelji in mahala proti peči, kjer so nekatere gospodinje videle baje sedeti hudiča.

Par žensk, ki so nameravale iti zvečer k nji, je videlo, kako je priplavala po zraku k bajti žareča gmota ter se spustila skozi dimnik v kočjo. Prestrašile so se ter zbežale domov.

Čuvaj, ki je čul pri nji po naročilu občine, je hodil vsake pol ure okrog hiše. Skropil je z blagoslovljeno vodo, da bi vrag ne imel pri hramu moči, toda kljub temu je baje čul takšno cviljenje na podstrešju in takšno praskanje po dimniku, da so mu lasje na glavi vstajali od strahu. Prihodnjo noč ni hotel več stražiti sam in občina je morala najeti še enega čuvaja.

Ponoči petega dne pa je umrla. Nihče ni mogel biti pri nji, ko je umirala. Čuvaja sta ji postavila blagoslovljeno svečo na posteljo, krožilo z žegnano vodo pa na stol ob postelji in otrpla od strahu sta poslušala zunaj, kako je umirala.

Iz hiše so prihajali strahotni glasovi. Čula se je borba ljudi: hropenje, sopeanje in nekdajkrat je bilo čuti, kakor bi padale v vodo razbeljene železne krogljice. Dve uri je bilo tako, a ko je vstajal na

obzorju prvi svit, je bila čarovnica Humska mrtva.

Takrat pa je vstal vihar, kakršnega ljudje ne pomnijo. Lomil je drevje, razkričval strehe in divjal nad vsemi vde od njegove pogreba. Ko so jo položili v zemljo, se je veter unesel.

Ljudje še tudi po starkini smrti niso nehal misliti nanjo. Tisti, ki bi radi nadaljevali njeno delo, da bi živeli brez truda, so brskali po njeni bajti, hoteli najti črno knjigo, v kateri je imela baje zapisane vse čarovnice in vračive. Brskali so povsod in pod skladovnico drv v uti so našli na jama, v kateri so bili parklji od vseh živali, kakršne pač redijo kmetje tu. Našli pa so tudi obrabljene čevlje vseh velikosti od otroških do največjih. Toda občinski možje, ki so se balli, da bi se kdo okoristil z najdbo, so odločili, da se mora vse najdeno sežgati. Požegnani so najdene stvari z blagoslovljeno vodo, zanetili za hramom velik ogenj in na njem so sežgali čudodelno zapuščino, nje pepel pa so razmetali na vse štiri strani neba.

Neki želar s Kozlovca, ki ni nehal iskati po bajti, pa je našel za stropnim tramom zavitek papirja, na katerem je bilo zapisano par čarovnij.

**Roparski napad
sredi Osijeka**

Zagreb, 24. septembra
Iz Osijeka poročajo o drznem roparskem napadu, ki je bil izvršen v soboto zjutraj v Radicevi ulici pri trgovski akademiji. Roparski napad je edinstven v osiškem kriminalni kroniki pa je bil izvršen v najpomembnejši ulici. Odvetnik dr.

**Ljubavna drama
sobarja in sobarice**

Zagreb, 24. septembra.

»Jutro« je večeraj kratko poročalo o ljubavni zalogrji, ki se je odigrala v nekem zagrebškem hotelu na Strossmayerjevem trgu. 33letni sobar Anton Hofman iz Starega Bečja se je zaljubil v 10 let mlajšo sobarico Faniko Jašovo ali Joštovo, ki je bila nameščena v istem hotelu, doma pa je iz Slovenije Grada. Zjutraj okrog 8. je hotelski sluga začul iz neke sobe ženske klice na pomoč. Šel je hitro pogledati, kaj se dogaja, prisluhnul je pri vratih in jih hotel odpreti, toda vrata so bila zaklenjena. Iz sobe so se nato čuli glasovi nekega moškega, ki je pretil. Potem se je začul spet ženski krik in zamolklo je padlo

Trdnjava krvne osvete

Konec vasi, ki je nekdanj posojala in prodajala ubijalce

Tri ure hoda od Bitolja, na visoki planini, preživlja svoje zadnje dneve starodavno arnavtsko naselje, ki se imenuje Zlokučani. Naselbina je nosila po pravici to zlokobno ime. Med arnavtskim življenjem je mnogo nikjer zapisanih zakonov, ki pa se strogo uveljavljajo, a najmočnejši med

ništva. V tej vasi so bili na prodaj — ubijalci.

Vas je štela nekdanj kakih 70 domačin, sedaj pa je obljubljen samo še 16 hiš, vse ostale pa so prazne ali pa so uporabljene za stajanje živine. Sredi planinskega naselja je mala džamija in se njen minaret dviga kakor kazalec visoko proti nebu. Vidi se že od daleč, dočim je večina hiš, praznih in zapuščenih, skrita za grmovjem, ki se je bujno razraslo. Preostali prebivalci Zlokučan so danes mirni ljudje, ki po planinah pasejo svojo drobnico ter obdelujejo svoja skromna koruzna polja. Nekdanj pa so bili Zlokučanci gospodari planin daleč na okrog in ves okoliš je bil pred njimi v strahu.

Ženske so bile krive

Pred dolgi desetletji je bila samotna planinska naselbina precej bogata, njeni prebivalci so imeli velike črede, prilastili so si razsežne planinske pašnike in, ko so svojo posest skrbno stražili in tudi z orožjem branili proti prebivalcem drugih manjših naselbin, je postala vas nekaakna vladarica planin nad Bitoljem in ni čudno, da so se o njej daleč na okrog razširile tudi razne pripovedke. Zato se je razširil tudi glas, da so doma v tem samotnem naselju najlepše žene in dekleta. Prebivalci Zlokučan so sklepali zakone med seboj, večkrat pa se je seveda tudi zgodilo, da so si neveste, če ni šlo drugače tudi s silo, privedli iz drugih vasi.

Precej hoda od Zlokučan je bila arnavtska naselbina Ostrec, o kateri pa se je nekdanj širil glas, da prebivajo v njej najljepši in najsmelejši mladeniči. Oba različna slovesa Zlokučan o lepih dekletih in Ostrecu o lepih, pogumnih fantih sta se morala srečati in tako se je zgodilo, da so fantje iz Ostrece hodili vasovat v Zlokučane. Ker baje v Ostrecu ni bilo lepih deklet, se vasaivalci iz obeh naselbin niš mogli izmenjavati ali na kakršenkoli način pogoditi in tako je prišlo do tega, da so postali v Zlokučanih vasaivalci iz Ostrece nezaželeni.

Nekateri vasaivalci iz Ostrece so v Zlokučanih sicer našli neveste ter jih po starim običajih odkupili, a oni, ki so prihajali v samotno naselbino z namenom, da nevesto ugrabijo, so se podajali na nevarnejšo pot. Največkrat je tako pot tvegala mladi Ljuman, ki je užival sloves najlepšega in najpogumnejšega fanta v Ostrecu. O njem so danes po vsem okolišu razširjene pravzaprave legende. Dolgocevnna puška Ljumana ni nikdar zgrešila svojega cilja in smelost mladega Arnavta ni poznala nobenih meja. Sloves o njegovi lepoti in smelosti je prodir v vse haremne zlokučanskih hiš in zanj je utripalo toliko mladih ženskih src v samotni, ponosni naselbini, da se je razplamtela proti Ljumanu ne samo mržnja in zavist mladeničev iz Zlokučan, temveč tudi jeza staršev zlokučanskih mladenk, ki so videli v pohodni lepega in predrznega mlada iz Ostrece veliko zapreko pri dobrih kupčijah z nevestami. Na Ljumana so prežali stari in mladi Zlokučanci, a fant je vendar noč za nočjo dvoril pod zamreženimi okni kaknega harema ter brezobzirno vznemirjal srca zlokučanskih mladenk.

Na svojih pohodih je doživel Ljuman precej krvavih spopadov in, ko je ubil prvega napadalca, je nastal krvni dolg med prebivalstvom obeh naselbin. To je bil začetek in ko je padla prva glava zlokučanska, se je razvila besna krvna osveta med moškimi prebivalstvom obeh vasi. Ostrec je dolgoval kri Zlokučanom, Zlokučane Ostrecu in kmalu ni nihče več vedel na kateri strani je več dolga. Nihče ni več štel mrtvice, ki so popadali zdaj na tej, zdaj na oni strani; tudi to ni znano, koliko življenj je imel na vesti nepogrešljivi strelec Ljuman, samo to je znano, da je naposled tudi njega pogodila krogla iz ene od mnogih nanj prežečih pušk.

Ubijalska obrt

Med divjanjem krvne osvete so bili Zlokučanci na boljšem. Lega in še bolj dobra organizacija samotne naselbine je donela. la mnoge prednosti in tako se je zgodilo,

da so Zlokučanci v teku let do malega iztrebili moško prebivalstvo Ostrece. Ta naselbina je v pravem pomenu besede postala krvni oveti in danes priča o njenem obstoju in strastnem življenju samo še nekaj razvalin.

Zlokučanci pa so med divjanjem krvne osvete, ki se je zanesla zaradi žensk, postali strastni bojovníci in se ta strast ni dala več ugnati. Starim in mladim je bila puška kakor priraka in tudi kadar so hodili po mirolojubnih opravkih, da najdejo nove pašnike za svojo živino, so kar nehoti prihajali v spore in spopade s prebivalci drugih oddaljenih naselbin ali pa tudi s pastirji in popotniki, ki so jih slučajno srečavali. Naselbina je postala gnezdo nevarnih prepirljivcev in ubijalcev. V Zlokučane ni hodil nihče več vasovat kakor nekdanj Ljuman in tudi sloves lepih zlokučanskih žena in deklet je polagoma zatemnel. Zlokučanci so dobili nov žalošten sloves ubijalcev, ki se dajo tudi najeti.

Konec Zlokučan

V krvni oveti so živeli tudi prebivalci drugih naselbin, a kdor se je krvnega dolga zavedal, a sam ni hotel krvi prelivati,

Pet minut vzgoje

Nesreča je tu — kaj zdaj?

Na cesti me je ustavil prijatelj in mi dejal tole:

»Povedal ti bom temo za tvojih pet minut vzgoje. Napiši članek o tem, kaj naj ukrenejo starši, če se otrok v šoli dolgočas, ker že vse zna, kar tam sliši.«

»Dragi prijatelj, sem mu odgovoril, o tem rajši ne bom pisal. Naj se starši naučijo, da ni dobro otroka za šolo pripravljati tako, da ga že v naprej naučijo tiste, za kar sploh pošiljamo otroke v šolo. O tem sem pa že dovolj napisal.«

Ta drugi prijatelj pa s tem ni bil zadovoljen. Rekel je, da ve, da je to nesreča. »Ampak zdaj je nesreča tu, je dejal, kaj naj torej zdaj store?«

In ko sem se že otepal, češ, da je to vprašanje preokoližno in da je po toči zviniti prav žalito opravilo, je prišel z resnico na dan: obljubil je neki gospe, ki ob tem problemu trpi, da bo na svoje vprašanje našla odgovor v ponedeljskem »Jutru«.

Zdaj sem v kaš. Ta gospa bo najbrž skrbno prelistavala ponedeljsko »Jutra« po tem članku — in tudi prijatelja, pravijo, da ne smeš zapustiti v sil... Zdaj moram pisati o stvari, ki sem se je krčevito otepal.

»Pustite otroke v predšolski dobi s šolsko učenostjo na miru! Ne učite jih branja in pisanja, računanja — vse to je dolžnost šole. Otroci, ki vse to že zna, se v prvem šolskem letu sprva dolgočasi, se zanamari in ima pozneje, ko bi moral začeti delati, težave. Ali pa se postavi v pozvo vzezalca, visoko nad svoje vrstnike in hoče pozneje, ko jim ne more več tako uspešno konkurirati, za vsako ceno obdržati svoj izvireni položaj, in ker ga ne more, reagira z nervozno.«

V tem smislu govorijo pedagogi in zlasti učitelji prvih razredov že leta in leta. Na sestankih z roditelji, na tečajih za starše, v člankih, povsod naletiš na priporočilo:

NE UČITE OTROK V PREDŠOLSKI DOBI PISATI IN CITATI — TO JE DOLŽNOST ŠOLE. Toda tudi opozorilo na kvarne posledice se ni prodrlu k vsem staršem.

Včeraj je prišel naš malček domov z vprašanjem: »Zakaj moram za domačo nalogo napisati eno celo stran ena, ko jo vendar že znam!?!«

Drugi zopet pravijo, da je v šoli »dolgočas«.

Najbolj nevaren je pa tisti tip otroka, ki si je komaj oprtal šolsko torbo, pa že pride domov s kategorično izjavo:

»V šoli so sami tepci. Nič ne znajo.«

Vsa sreča, da teh otrok ni veliko. Toda vsi izhajajo od staršev, ki so se hoteli postavljati s svojim otrokom, češ, komaj pet let je star pa že zna pisati; še v šolo ne hodi, pa že pozna velike črke! Prevzetna

Tudi Luksemburški ne priznavašjo posledice vojne, ki divja v njeni neposredni bližini. Zaradi ohranitve stroge nevtralnosti nameravajo ustaviti obrat v vseh rudnikih in železarnah, kar pomeni, da bodo zaprli tretjino vsa prebivalstva vire za službo, državi pa glavne vire njenih dohodkov. Radio Luksemburg, ki je bil še nedavno v zapadni Evropi zelo priljubljen, je — tudi zaradi nevtralnosti — skoraj popolnoma ustavil oddajanje. Njegov dosedaj tako pestri in dovtipni program, je omejen zgolj na oddajanje poročil in telegramov, kakor jih dostavljajo tiskovniki uradi posameznih držav. Pri tem se namerava vzdrževati slehernega komentiranja. Pred začetkom vojne je Luksemburg oddajal v nedeljo tudi reklamne programe za Anglijo, kar je radiu te majhne države prinašalo milijone. Sedaj je tudi ta vir dohodkov zaprt. Prav tako je popolnoma prenehal tujski promet in prvovrstni luksemburški hoteli, ki so bili ob tem času vedno polni odličnih tujcev, so sedaj popolnoma prazni.

Če bo stanje, kakor je nastopilo v teh nevtralnih državah z izbruhom poljsko-nemško-francosko-angleške vojne, trajalo še dolgo časa, tedaj bodo vse te dežele močno obubošale in znaten del njihovega prebivalstva utegne priti na beraško palico.

Kakor vidimo iz teh podatkov, ki prikazujejo stanje v nevtralnih državah šele v prvem mesecu vojne, ne prinaša več nevtralnost takih koristi, kakor so si jih nekateri obetali po zgledu nevtralnih držav med svetovno vojno, marveč utegne povzročiti težke, morda celo katastrofalne gospodarske posledice tudi nevtralcem in to tem bolj, čim bolj je kaka država navezana na izvoz in uvoz.

Izredno neugodna gospodarska situacija teh držav je otežena še s njihovo geografsko lego. Polja min v vodah njihovega obrežja so storila, da je promet s parniki močno riskanten. Položaj se spreminja iz dneva v dan in tudi večna negotovost ima neugodne posledice na razpoloženje prebivalstva teh držav.

—A. B.

si je pomagal iz zadrege na ta način, da je za manjšo ali večjo vsoto v Zlokučanih najel svojega namestnika — maščevalca — ubijalca. Ubijanje iz zasede ali pa krav spopad pred pričami — to je postalo čudno in strahno obrtništvo v Zlokučanih. Znanja je bila ta obrt daleč na okrog in po vsakem zagonetnem uboju ali umoru je padel sum upravičeno ali neopravičeno na Zlokučane. Ubijalska obrt pa je bila seveda zelo nevarna in tako se je vas sama reducirala v teku let od 70 domačin na 16.

Zaostna redukcija starodavne naselbine v besu krvne osvete in ubijalske strasti je bila izvedena že pred leti in preostalo prebivalstvo se je spet posvetilo minemu življenju. Zdaj se selijo iz vasi zadnji prebivalci. Bitoljska občina bo na torišču nekdanjega nselja uredila električno centralo ter je že izplačala zadnjim posestnikom odškodnino za zemljišča in domačije. Zapusenosti hise že podirajo in sopladni ne bo niti sledu od nekdanje velike naselbine, kjer je preteklo toliko krvi zaradi zamotanih krvnih dolgov iz časov, na katere se spominja samo še nekaj najstarejših prebivalcev. Trdnjava krvne osvete je padla in nikdar več ne bodo v nekdanjih Zlokučanih in na planinih okrog Bitolja ubijalci na prodaj.

temi zakoni je ponekod še danes — krvna osveta. Hribovska vas Zlokučani je bila močno taborišče ali lahko bi tudi rekli — nekaakšno skladišče krvne osvete in osvete.

Fotoamater

Nočne posnetke s kinokamero

delamo seveda ob belem dnevu, kajti celo z najjačimi objektivni in najobčutljivejšim filmom ne dobimo ponoči nič drugega nego vse premalo osvetljene, sive posnetke, razen morda na prav zelo razsvetljenih velenstnih cestah. Najpreprostejši način, da bi dobili na tekoči film »nočne posnetke« ob belem dnevu bi bil ta, da objektiv močno zaslonimo, a v svetlih dneh ta način običajno ne vodi do pravega uspeha. Bolje je, da uporabimo način, ki ga pozna vsak naprednejši fotoamater: snemanje z rdečim filtrom. Za filmske namene prihaja v poštev svetli rdeči filter, ki podaljšuje osvetlitev približno štirikrat. Temno rdeči filtri bi prihajali v poštev samo pri posnetkih v polnem soncu. Jasno, da moramo v zvezi s takšnimi filtri uporabljati samo pankromatsko snemalno tvorivo, zlasti tisto, ki je za rdečo svetlobo še posebe občutljivo.

Ker požre filter mnogo svetlobe, mora biti zaslonka večja, nego če bi snemali brez njega. Filter, ki ima podaljševalni faktor 4, zahteva n. pr. štirikrat večjo odprtino objektiv, namesto zaslonke 8 n. pr. zaslonko 4.

Za to vrsto »nočnih posnetkov« potrebujemo seveda sonca, če hočemo doseči kolikor mogoče naravne efekte, zlasti če hočemo posnemati mesečno noč. Ni priporočljivo, da bi »mesece« snemali direktno. Če ga že hočemo, tedaj moramo uporabljati temni rdeči filter in postaviti kamero tako, da sije sonce skozi drevesa ali pa oblake.

za snemanje z barvnim filmom

daje zadnja številka »Galerije« dva nasveta, ki jima mora vsak praktik v tem področju priznati popolno upravičenost:

1. s svetlomerom je treba določiti srednjo osvetlitev iz najglobljih senc in najvišjih svetlob v motivu,
2. za posnetke svetlih opoldanskih razpoloženj je treba vzeti nekaj daljšo osvetlitev nego jo kaže svetlomer, za večerno razpoloženja pa nekaj krajšo.

če imamo pri povečavanju v temnici

pretajmo luč, tedaj nam bo presojanje nastajajoče slike zelo olajšano, če jo primerjamo s pravilno osvetljenim in pravilno razvitim poskusnim odrezkom, ki ga imamo v skledi vode poleg razvijalca. Poskusni odrezki naj ne bodo nikoli premajhni. Ker se dajo majhni izrezi ocenjevati pravilno šele po daljši praksi. Sploh pa je priporočljivo, da poskusni odrezek po razviti vsaj površno izfiksiramo in si ga pogledamo potem pri svetli, beli luči, najbolje v dnevni svetlobi. Temnična luč nas lahko zelo vara glede intenzitete njegovih tonov.

Septembrska številka »Galerije«

opozarja na razne prednosti, ki jih ima izdelovanje črno-belih negativov po posnetkih v naravnih barvah. Ena izmed velikih prednosti je ta, da se dajo takšni posnetki ki doma glede svojih barvnih vrednosti udobneje presoditi in z raznobarvnimi filtri mirneje modificirati nego motiv v naravi. Poudariti pa je treba tudi to, da uporabimo za izdelavo črno-belih negativov lahko tudi marsikakšen in barvi posrečen barvni dia, saj nam pri črno-belih posnetkih običajno ne gre za pravilno podajanje barv, temveč za zadovoljivo podajanje svetlobnih stopenj in za kontrast ne učinke.

Visoko sonce

je za pokrajinske posnetke redkokdaj primerno. Razsvetljava je tedaj običajno pretrda, predmeti mečejo le kratke sence in se zato premalo plastično odražajo od svoje okolice. Nizko sonce zjutraj ali pred zaonom učinkuje vse drugače. Razliko bomo opazili takoj, če napravimo posnetek istega pokrajinskega motiva opoldne in zjutraj ali zvečer.

Posnetki bronastih kipov

dobimo najučinkovitejše kratko po dežju ko dobli kovina od mokrote posebne bleske. V soncu se isti učinki ne dobe tako dobro. Pač pa je priporočljivo snemati marmornate kipe v sončni svetlobi, v kateri se marmor svetlika. Sive nebo daje plehke, neplastične posnetke. Sonce naj sije seveda malo od strani.

Belgija in Holandija v novih razmerah

Nevtralnost ne prinaša več dobička — Zastoj v gospodarskem in vsem javnem življenju

Bruselj, sredi septembra 1939.

Nevtralnost — to je v današnjem času čarobna beseda. Marsikatera država stori vse mogoče, da bi si ohranila zaželeno nevtralnost. Skoraj vsak dan prinaša tisk oficijelne izjave o nevtralnosti te ali one vlade. Prižadevanje manjših držav, da bi se izognile vojni, je razumljivo. Izkušnje iz zadnje svetovne vojne niso pozabljene in marsikateri nevtralec na tihem upa, da mu utegne cveteti »business«, kakor je cvetel nevtralnim državam pred četrto stoletje. Toda položaj je danes precej drugačen. Tudi nevtralnost ima svoje lice in nalije in vzbuja narodom resne skrbi.

Prav posebno koščljivi je položaj nevtralnih držav, ki leže v prostoru med Nemčijo z ene strani Francije in Anglije z druge strani. Kakor Anglija, je tudi Nemčija izdala seznam blaga tako zvan »svojne kontrabande«. Ladjje vojskujočih se držav ustavljajo in kontrolirajo ladije nevtralnih držav. Njihove tovore zaplenijo če obsegajo blago, ki je v omenjenem seznamu. Holandija, dosedaj veliki dobavitelj živil Nemčiji je skoraj popolnoma ustavila izvoz. Prav tako sta ustavili izvoz Belgija in Luksemburška.

Kakor vse druge države, je bila tudi Holandija prisiljena poklicati pod orožje znatno število svojih vojskih obvezancev. Obrambne čete so noč in dan pripravljene, da vržejo v nekaj minutah v zrak vse nasipe, če bi kdo poskusil napasti njihovo deželo. To bi pomenilo, da bi bila poplavljen približno ena tretjina vse Holandije. Skoda, ki bi tako nastala, se ne da uganiti, kajti tudi tedaj, ko bi zopet napravili nasipe in osušili poplavljenja tla, bi bila zemlja še za več let nerodovna. Holandija je med svetovno vojno delala dobre kupčije. Sedaj s skrbjo zasleduje vsako gibanje sosedov in se varuje, da ne bi z nobenim svojim dejanjem zbudila sum, da je prekršila nevtralnost, kar bi

utegnilo dati povod za napad te ali one vojskujoče se stranke. Hudo je pa to, da vedno izidkov njenih bogatih kolonij spada pod »kontrabando«. Pot z Holandske Indije je dolga, zato je tudi malo verjetno, da bi take pošiljave ob sedanjih blokadah dosegle deželo, kamor so namenjene. To pa pomeni velike izgube za vso holandsko trgovino in pomorstvo.

Belgija je v primeri s poljedelskim značajem Holandije pretežno industrijska država. Njene tovarne predelavajo v znatnem delu surovine, ki jih uvažajo iz inozemstva. Blokada vseh ladij je sedaj povzročila, da bo morala ta industrija zaradi pomanjkanja surovin znatno omejiti produkcijo, nekatere vrste industrije pa so morale že sedaj ustaviti obrat. Posledica novega stanja je, da od dne do dne raste nezaposlenost, čeprav je tudi v Belgiji velik del moških prebivalcev pod orožjem.

Ze od lanskega leta dalje je negotovost, ki je vladala v vsej evropski situaciji, povzročala v Belgiji gospodarske nepravilke. Občinstvo ni kazalo nobenega veselja za nakupe. V zadnjih dveh tednih pa je trgovina skoraj popolnoma obšla. Najbolj so se kupovali kovčuge in druge podobne potne potrebščine. Vsi se vskljujejo na Belgijo še vedno zaupajo svoji valuti, čeprav so ponovne devalvacije znatno zmanjšale tudi notranjo kupno vrednost belgijskega franka. Tisk in radio neprestano vabljata občinstvo naj zopet kupuje. Ljudje še vedno kupujejo samo najnujnejše.

Kavarne in gostilne so sedaj odprte samo opoldne in zvečer za dve ali tri ure. Kinematografi in nočni lokali se morajo zapirati že ob 10. ali vsaj ob 11. ponoči. Tudi listi izhajajo v zmanjšanem obsegu. večji del samo na štirih do šestih straneh. Promet je omejen na najnujnejše stvari. Vse življenje je podrejeno enotnim američnim in na vseh straneh se opaža močno varčevanje.

Čitajte
n a r o č a j t e
» J U T R O «

Toda zdaj je mojih pet minut še pri kraju. Če želite še kakšno pojasnilo, sem vam seveda zmerom na razpolago v vseh vzgojnih vprašanjih.

—ano

Ev. vprašanja nasloviti na uredništvo ponedeljske izdaje »Jutra«.

Po razsulu poljske armade

Odkod tako hiter poraz?

Pred dobrim letom je nemški publicist Max Werner, sotrudenik revije »Die neue Weltbühne«, izdal knjigo pod naslovom »Der Aufmarsch zum zweiten Weltkrieg«, napisano na podlagi obširnega materiala iz moderne vojaške literature, predvsem ruske in nemške. Po precej nazorni analizi razvoja in trenutnega stanja vojaških sil najvažnejših evropskih in izvenevropskih držav je prišel pisatelj do nekaterih zaključkov, katerih veljavnost je prav v sedanjih dneh doživela svojo preizkušnjo. Zlasti gre tu za tisti del njegove knjige, v katerem se Werner bavi s poljsko vojsko, z njenim zgodovinskim razvojem in glavnimi načeli njene strategije. Iz tega dela povzamemo nekaj najzanimivejših ugotovitev, ki bodo služile kot prispevek k boljšemu razumevanju dejstva, da je poljska vojska kljub splošno priznani hrabrosti poljskih vojakov nepriznane naglo odpovedala

Zgodovinski razvoj poljske vojske

Vojska nove poljske države je preživela svoj ognjeni krst v bojih z boljševiki, ki so v letu 1920, prodrli prav do Varšave. Rusko-poljska vojna ni bila vojna množičnih vojsk, zato je sploh ni moči primerjati s prvo svetovno vojno. To je bila vojna med improviziranimi vojskami dveh improviziranih držav. Sam Pilsudski pravi v svoji knjigi »Leto 1920.«: »To ni bila nobena prava vojna, marveč polovičarska, da četrtinska vojna, boj med otroki, sprit, čigar katerega velika vojna teorija z zanikanjem zapre vrata«. V tej vojni sta si

Maršal Pilsudski

bili obe vojski številčno precej enaki; v bitki na Visli, kjer je padla končna odločitev, je bila številčna premoč na strani Poljakov, kar priznava celo Pilsudski. V pogledu opreme in vojaške izobrazbe pa je ruska vojska tedaj sploh odločno zaostajala za poljsko, ki so jo oskrbovali antantne države. Poleg tega je imela tedaj poljska vojska tudi še marsikatero strateško prednost. Ona je imela takoj v začetku operacij v rokah iniciativo, z nenadnim udarcem je Ruse presenetila. Ruski protiidarec, ki je vrgel Poljake do Varšave, je nosil v sebi kal poraza. Brez tehnične in številčne premoči je bila na tem velikem prostoru, kjer je izostalo sleherni dovajanje rezerv in kjer je manjkala urejena etapa odločilna zmaga nemogoča. Če zdaj prištevamo še splošno gospodarsko izčrpanost Rusije in celo vrsto neodpušljivih napak, ki jih je zagrešilo rusko poveljstvo v teku operacij, je poraz na Visli več kot razumljiv.

Zdi se, da so bile izkušnje iz rusko-poljske vojne v letu 1920, odločilnega pomena za vso poljsko strategijo v kasnejših letih. V tem pogledu je Poljska svaričen primer, kako nevarno je lahkomišelnost zanašanje na te ali one vojaške tradicije, ki imajo svoj izvor v povsem drugačnih okoliščinah kakor pa jih ustvarjajo moderne metode vojskovanja.

Vojaški položaj Poljske se je zmerom bolj slabšal, ko se je znašla med dvema najmočnejšima vojaškima silama kontinentalne Evrope, katerih oboroževalni tempo je bil najhitrejši: Nemčije in Sovjetske Zveze. Razlika v vojni moči je postajala vedno večja. Še pred osmimi, devetimi leti je bil položaj Poljske nasproti njenima sosedama v glavnem znošen. V primeri z razoroženo Nemčijo se je Poljska lahko naslanjala na večje efektivne svoje vojske in močnejše, izvežbane rezerve. Svoboda v oboroževanju, ki jo je Poljska po svetovni vojni uživala, je ne-

je Poljska počutila med Rusijo in Nemčijo, toliko dvoumnejša je postala njena zunanja politika v letih 1933—1938, toliko bolj napet je postal položaj v vzhodni Evropi. Jekleni cikloni so potegnili Poljsko v svoj vrtinec.

Tip vzhodne vojske

Za države vzhodne Evrope, izvenšir Rusijo, ki v vojaškem pogledu prekaša tudi zapadne velesile, je že leta 1932 dejal nemški general von Metzsch, da njihove vojske predstavljajo tako imenovani »vzhodni tip« armade. Ta tip ostaja na ravni, ki so jo na zapadu prekracili že leta 1930. Zanj so značilne tele posebnosti: nizek vojni potencial, nerazvita vojna industrija in zaostala vojna tehnika.

Slaba vojna industrija pomeni tudi pomanjkanje moderne orožja, motorizacije, tankov, letal, kar vse nasproti modernemu opremljenemu nasprotniku pomeni gotov poraz. Morebitnih notranjepolitičnih težav, izvirajočih iz narodnostnih in socialnih trenj, ki učinek te tehnične manjvrednosti še stopnjujejo, tu niti ne upoštevamo, čeprav so se ravno na Poljskem izkazale kot činitelj, ki ga ne gre prezreti.

Pariški »Document« je v novembru 1935 izdal posebno številko, posvečeno evropskim armadam, kateri je napisal predgovor general Weygand in v njem utemeljeval avtentičnost navedenih podatkov. General Weygand je bil leta 1920 vojaški svetovalec poljskega poveljstva v rusko-poljski vojni in zato njegove sodbe prav gotovo niso bile izrečene tjavendan. »Document« je v tej številki pisal o poljski vojski: »Zal poljska vojska zelo trpi na pomanjkanju denarja, ki tare ves narod; to vpliva tudi na modernizacijo in opremo s tehničnim vojnim materialom, potemtakem tudi na tehnično kvaliteto armade. Oprema je preslabotna in bati se je treba, da bodo zaloge za mobilizacijo rezerv še slabše. Poljska industrija ima samo omejene možnosti. Iz tega izhaja, da vodstvo, zanašajoče se na vztrajnost, dobro izvežbanost in inteligenco čet, le preveč razvija faktor manevriranja, ne da bi zadostno upoštevalo moč ognjenega orožja. To je zlasti občutno pri konjenici, ki je, zatopljena v slavne tradicije, še zmerom usmerjena na boj s hladnim orožjem. Zaradi pomanjkanja kreditov ni govora o motorizaciji in tanke uporabljajo s kar največjo štedljivostjo

Poljski legionarji defilirajo pred maršalom Rydz-Smiglyjem v Tjesinu

Poljska vojska na predvečer vojne

Ni dvoma, da je poljska vojska razpolagala z relativno veliko številčno močjo. V vojaški hierarhiji kontinentalne Evrope je Poljska zavzemala peto mesto. Mirnodobsko stanje poljske vojske je znašalo 30 divizij pehote in 15 brigad konjenice, vojno stanje pa so sovjetski vojaški strokovnjaki cenili na 60 do 70 divizij. Toda pomen množice sta že od vsega početka manjšali dve okolnosti: dolžina fronte, ki jo je bilo treba braniti, in pomanjkljivo strelna orožja. Francoski strokovnjaki so že naprej izključevali možnost, da bi bila Poljska v stanju tako na gosto zasesti fronto, kakor se je to godilo v svetovni vojni.

Tehnična podlaga za motorizacijo poljske vojske je bila zelo slabotna. Leta 1937. je imela Poljska vsega skupaj 20.000 navadnih avtomobilov, 5000 tovornih avtomobilov in 900 traktorjev. V letih 1935. do 1937. je poljska industrija lahko producirala 700 srednjih in lahkih ter 500 najlažjih tankov. Še leta 1937. ni bilo nobenih večjih motoriziranih in mehaniziranih enot, mnoge divizije sploh niso bile opremljene s tanki. O motorizirani udarni vojski vse do kraja ni moglo biti govora. Vsi poizkusi motorizacije so naleteli na ovire, ki jih je postavljala nizka produkcijska kapaciteta vojne industrije. Nemški vojaški list »Deutsche Wehr« je v pogledu produkcije motoriziranih prevoznih sredstev ugotovil celo nazadovanje.

Poljska letalska industrija je v letu 1937. lahko producirala kakih 800 do 1000 letal, katerih kvaliteta je bila baje precej visoka. Poljsko zračno brodogradništvo je že leta 1935. imelo zelo dober tip lovskih letal PZL 24, s hitrostjo 420 km na uro. Kasneje je izdelovala poljska letalska industrija tudi lahke in srednje bombnike iste znamke s hitrostjo 380 km na uro. Toda produkcijska kapaciteta industrije je bila omejena in rezerve so bile majhne, z možnostjo naglega porasta letalske produkcije je v vojnem času na Poljski ni mogla računati. Poljsko zračno brodogradništvo, ki je štelo kakih 1400 letal, od teh le 600 do 700 prvovrstnih, je bilo premajhno, da bi se

moglo udeleževati kot samostojna zračna vojska s svojim lastnimi strateškimi nalogami. Po sovjetski oceni je bombna nosilnost poljske aviacije znašala kvečjemu 70 ton, torej le majhen del ustrežajoče no-

Poljske čete odhajajo na bojišče

silnosti zapadnih zračnih brodogradov in popolnoma neznaten del bombe salve ruskega zračnega brodogradov, ki znaša okrog 10.000 ton. Zato Werner v svoji knjigi povsem upravičeno ugotavlja, da za poljsko vojsko ofenzivne zračne operacije sploh ne prihajajo v poštev, prav tako pa tudi šibke eskadrilje lovcev ne zadostujejo za zračno obrambo Poljske. Wernerjeve napovedi, da bo v vojni med Poljsko in Nemčijo gospodstvo v zraku takoj pripadlo Nemcem, so se uresničile. V pogledu tankov in letal je Poljska zaostajala za Nemčijo najmanj desetkrat.

Ponos in specifično orožje poljske vojske je tvorila konjenica, ki je bila na drugem mestu v Evropi. Po naziranju poljskega vojaškega poveljstva je bilo treba konjenico še prav posebno okrepiti, to pa zlasti zaradi dolžine meja, pomanjkanja prometnih sredstev in potrebe velike gibljivosti. V samostojnih konjeniških brigadah so hoteli najti za manevriranje spo-

Ofenzivna strategija brez podlage

Poljska strategija je postavljala v ospredje manevriranje in ofenzivo. Čeprav ji ni bilo moči odreketi drznosti v mislih in načrtih, je bila ta drznost zelo slabo podprta. Poljski general Römer je to vojaško doktrino takole opredelil: »Naš splošni strateški položaj bo za nas ob začetku vojne najugodnejši. Zato se moramo že takoj v začetku bojevat kot najbolj aktivno, v ostrem tempu, da bomo vojno kolikor moč uspešno in kmalu končali. V prvem času vojne bomo z nasprotnikom operirali v širokem in globokem prostoru, na področjih s slabimi komunikacijskimi sredstvi. Temelje moramo črpati iz napoleonskih vojn, in prvih pohodov v svetovni vojni, zlasti na vzhodnem bojišču, in iz zadnje rusko-poljske vojne. Naša rešitev je v gibljivi vojni.« Med metodo, ki jo je Römer priporočal, in med razpoložljivimi sredstvi je obstajalo očitno protislovje. Taka

ske armade je postala usodna tudi za njeno strategijo. Poljska strategija je hotela napraviti iz stiske kreposti ni je hotela postati »čista« strategija, ki se ne ozira na pogoje moderne materialne vojne. Na moderno tehniko, s katero ni razpolagala, je pričela gledati od zgoraj navzdol. Polkovnik Misor je pisal v poljskem vojaškem listu »Bellone«, da bo tisti, ki se bo dal speljati s postavk resnične vojne, umetnosti na raven materialne vojne, ne glede na dobro tehnično pripravljenost prej ali slej premagani. Manever pa ne more nadomestiti pomanjkanja moči in tehnike, še toliko manj tedaj, če ima odlična vojna tehnika nasprotnika svojlastni, višje stoječi manevar. Poljska vojaška doktrina je mislila po starih pojmihi, ni upoštevala tehničnega prevrata v modernih armadah, hotela je prezreti tehnični napredek nemške vojske in rdeče armade. Ta strategija je bila mogoča nasproti rdečji vojski iz leta 1920, ko je bila številčno šibka in slabo oborožena, morda bi jo bilo mogoče uporabiti tudi nasproti nemškim četam v letih 1920—1930, ko še niso imele nobenih izvežbanih rezerv in nobene moderne tehnike, — v sedanjem času pa vse to pomeni vrhunec lahkomišelnosti, katere učinka ni mogla zmanjšati še tako velika osebna hrabrost poljskega vojaka.

Strategija in politika

Werner pride v zvezi s tem še k neki drugi organski pomanjkljivosti poljske strategije: ta strategija ni bila politično utemeljena, zato je tudi operativno visela v zraku. Dolga leta ni vedela, v kateri smeri bo ob začetku vojne naperjen glavni udarec. Dobro premišljenega vojnega načrta tudi zagledati ni mogla postaviti, ker ji dvoumna poljska zunanja politika v zadnjih letih ni mogla dati nobenega doledenega navodila. Ista poljska zunanja politika, ki je omogočila masivno oborožitev Tretjega rajha in s tem — kakor pravi — že citirani nemški vojaški list sam — postala sokriva nad »razvrednotenjem« poljske oborožene sile, je poljski strategiji vzela sleherni trdnostno operativno podlago. Najodločilnejša vprašanja vojnega načrta so ostala nerešena: bojišče in politika vojaških zvez. Upravičeno je pisal organ sovjetskega vojnega komisariata »Krasnaja Zvezda«, ko je kritiziral megleno strateško pojme poljske generala Sikorskega: »Operativni načrt mora imeti politično podlago. Imeti trden operacijski načrt, pomeni, imeti trdnostno zunanepolitično smer. Spritno politične nejasnosti je tudi natančna strategija nemogoča.« Znani izrek genija vojaške umetnosti, starega Clausewitzja, po katerem je vojna nadaljevanje politike z drugimi sredstvi, je bil to pot še enkrat potrjen.

Zaradi slabosti poljske vojne tehnike je poljska strategija lahko stavila svoje upe samo na to, da se bo Poljska bojevala na strani enega izmed svojih mogočnih sosedov proti drugemu. Samo taka vojaška zveza, v kateri bi s Poljsko sodeloval tudi eden izmed njenih sosedov, bi bila smotna. Poljska ni bila sposobna, da bi se sama, oprta zgolj na morebitno pomoč zapadnih velesil, postavila proti enemu teh sosedov. Werner zagledatelj zaključuje svoje razpravljanje o poljski vojski z besedami, ki smo jih pravkar minuli dnevi v polni meri potrdili: »Izolirana zavezniška pomoč ne more biti za Francijo niti učinkovita niti odločilna: spritno številčne in vojno-tehnične premoči nemške oborožene sile ne obeta Franciji nobene razbremenitve, pač pa neizbežno vodi k razpadu Poljske.«

Slovenci na jugu

Nad 400.000 Slovencev v južnih banovinah

Poleg bratov Hrvatov, ki so nedavno rešili svoje vprašanje v državi in bodo rešitev v doglednem času še dopolnili, obstoji tudi slovensko vprašanje, ki ga je treba rešiti brez odlašanja. A v mislih nimamo vprašanja Slovenije kot take, temveč Slovence, ki prebivajo v ostalih banovinah Jugoslavije in ki so bili vedno prepuščeni samim sebi in svoji skromni iniciativi. V Ljubljani imamo društva in organizacije, ki skrbijo za naše izseljence izven državnih mej, a za nas na jugu se doslej nihče ni zmenil, čeprav smo potrebni zaščite.

Statistika, ki smo jo o tem važnem vprašanju zbrali, nam pove, koliko nas je v novih krajih naše mlade države:

Banovina Hrvatska (velik del šumskih delavcev, delavcev ostalih strok, mornarji, obrtniki, trgovci in uradniki) 138.500; dunavska banovina (razni delavci, obrtniki in uradništvo) 82.000; moravska banovina (rudarji, steklarji, kovinarji itd.) 54.800; vardarska banovina (poljedelci, delavci in uradništvo) 49.300; drinska banovina (uradništvo, delavci in ostali poklici) 35.950; vrbska banovina (rudarji, lesni delavci, zasebniki in uradniki) 17.000; zetska banovina (uradništvo ter ostali poklici) 7.250; uprava mesta Beograda z Zemunom in Pančevom (večidel uradništvo, delavci in obrtniki) 21.200.

V celem imamo torej 407.000 naših ljudi izven Slovenije v državi, a v to številko ni všteto vojaštvo in orožništvo. To je, mislim, prav lepo število, ki da mnogo misliti. Tisti, ki se smatrajo poklicane, da ga pretehtajo, bodo spoznali, da je do danes storjenih mnogo napak. V vseh pokrajinah izven Slovenije najdete vsega skupaj okrog 15 slovenskih društev in to le po večjih mestih. Zagreb ima na primer 30.000 slovenskih prebivalcev, a samo 2 slovenski društvi s skupno 1200 člani; Beograd šteje okrog 17.000 Slovencev in ima v 2 društvih včlanjenih samo 1400 udov, dočim ima Sarajevo z 2000 Slovenci prav tako v 2 društvih 200 organiziranih. Iz teh treh primerov je jasno, da naši ljudje izven Slovenije zanemarljivo društveno življenje ali se mu sploh odrekajo.

Socialno vprašanje je tisto, ki povzroča takšno mrtvilo med našimi rojaki, razsejanimi po vsem jugoslovenskem jugu. Obstojča slovenska društva se ukvarjajo z vsem drugim, samo to važno vprašanje odbijajo od sebe. Mislim, da sem v statistiki dovolj nazorno predložil, da je v mnogih pokrajinah naseljen v pretežni večini slovenski proletarijat in da je med njim treba obnoviti društva, ki mu bodo dostopna, sorodna in koristna. Slovenski delovni clovek naj bi v njih koristno reševal svoje tekoče zadeve, svoje socialno vprašanje, ki

je bistveni del vprašanja slovenskega naseljenca v Jugoslaviji.

Hrvatje bodo v Sarajevu v kratkem dobili svoje zastopstvo v mestnem svetu proporcionalno po svoji moči, obratno v Zagrebu in drugod bratje Srbi. A Slovenci? Mar Beograd, Zagreb, Sarajevo, Kragujevac, kjer so številne slovenske naselbine, ne morejo dobiti niti enega Slovenca v mestni svet, ki bi naše rojake zastopal v njihovih težnjah? Saj smo danes enakovredni in to enakopravnost moramo enako deliti med seboj. Ni mogoče, da bi Slovenci izven svojih banovin stali vedno ob strani. Poklicani naj bi z dobro voljo vzele to vprašanje v pretes in pomagali našemu človeku do njegovih pravic in do enakopravnosti v novem življenju.

Samo tako bomo mogli biti Slovenci izven matice dobri njeni udje in s tem nič manj vredni Jugoslovenci in jugoslovenski skupnosti. Martel

Rože - zdravilo

Lipa (Tilia grandifolia in parvifolia) je povsod zelo znano, veliko, 10—20 m visoko drevo; imamo velikolistno ali poletno lipo (grandifolia) ter malolistno ali zimsko lipo (parvifolia). Cvetje: velikolistna junjina, malolistna pa julija; ima rumene redkocvetne pakobule. Cvetje se nabira od junja do julija. Čaj: (10 gr na pol l vode) blaži krče, pospešuje potenje in seč ter je izborno sredstvo proti nahu, zasluženju pljuč, bronhijev, kroničnemu kašlju, trebušnim boleznim, božastji in vodenici. Pije se po 1—2 skodelici dnevno in to zelo vroč čaj v postelji. Ako se čaj delj časa pije in je kuhan pol na vodi in pol na vinu, jamči za izvrstne uspehe proti bleedi. Zunanje se uporablja izveček za odstranitev gub in solčnih peg ter za pospeševanje rasti las. Na rane vsled opeklin damo obkladke lipovega ličja (100 gr na 2 l vode) in to tako tople, kolikor moremo vzdržati.

Lapuh (tussilago farfara) se nahaja ob bregovih, na nasipih ter po vlažnih tleh. Znaki: večglava korenika s pritičnimi pecljatiimi jajčastimi listi ter rumenim cvetjem. Cvetje od marca do aprila. Cvetje nabiramo v marcu in aprilu, listje pa maja meseca. Listi diše šibko in so zagozgotno sluzavi. Sveže cvetje diši po medu. Čaj: (5—10 gr na skodelico čaja) je izvrstno sredstvo proti prsnemu katarju, kašlju, hripavosti, influenci ter proti sušici v začetnem štadiju. Zoper škrofuloznost pripisujemo zelo dober vpliv lapuhovemu čaju, ki smo mu dodali nekaj rdečega vina. Zunanje se uporablja: če sveže liste stolicemo z noževim ročajem, da se pokaže sok, pri odprtih ranah na nogah, za ohlajenje proti vročini tvorom ter proti šeni. V zavrelo namakamo plateno krpo, ki jo položimo na boleče mesto (pri oteklinah na ženskem spolilu).

General Weygand

kako zmanjšala prednosti, ki jih je že tedaj imela Nemčija v pogledu možnosti razvoja vojne industrije. Pred industrializacijo Sovjetske zveze je stala poljska vojska približno na isti tehnični ravni kakor rdeča vojska, bili sta kvalitativno precej enaki. V enem desetletju se je položaj popolnoma izpremenil. Neizmerno oboroževanje Nemčije in modernizacija ruske vojske sta napravila vojaški položaj Poljske brezupen. Kolikor slabotnejša se

Maršal Rydz Smigly s soprogo

V. kolo v novi ligi

Ljubljana knjiži drugo točko

V včerajšnji tekmi proti varaždinski Slaviji je Ljubljana začasno rešila le remis — V vodstvu je ostal Građanski, naši pa so padli na zadnje mesto

Ljubljana, 24. sept.

V V kolu hrvatsko-slovenske lige je bil danes spet popoln spored.

Današnji dogodki so prinesli po dve točki samo Haškovec, Concordiji, tri tekme pa so ostale neodločene. Med temi zavzema posebno mesto ljubljanska tekma med Ljubljano in varaždinsko Slavijo, ki je bila 7 minut pred koncem zaradi izgredov zaključena predčasno in je njen neodločen izid seveda samo začasen. Precej presenetljiv je tudi rezultat, ki si ga je s slavo ovenčani Građanski privoščili proti novincu Splitu na njegovih tleh, kjer mu ni mogel spraviti v mrežo niti enega gola. Sašk iz Sarajeva je danes zaigral že drugič neodločeno in se je moral Hašku umakniti na tretje mesto.

Stanje v prvenstveni tabeli se v bistvenem ni spremenilo. Građanski je v vodstvu, potem sta Sašk in Hašk zame-

njala, v nadaljnjem je morala Baška odriniti za dve mesti navzdol in slednji je Ljubljano — s slabo razliko golov od Varaždincev — doletela »začasna« čast, da čuva kot zadnja konec tabele. Njena slika je do prihodnje nedelje naslednja:

Gradjanski	5	4	1	0	20:0	9
Hašk	5	4	0	1	17:7	8
Sašk	5	3	2	0	10:7	8
Hajduk	5	2	1	2	12:8	5
Concordia	5	2	1	2	10:13	5
Slavija (O)	5	1	2	2	12:19	4
Baška	5	2	0	3	8:16	4
Split	5	1	1	3	4:9	3
Slavija (V)	5	0	2	3	4:8	2
Ljubljana	5	0	2	3	7:17	2

(V tabeli je ljubljanska tekma upoštevana s 3:3 in po eno točko za oba kluba. Op. ur.)

V naslednjem naša poročila:

Ljubljana : Slavija (V.) 3 : 3 (2 : 2)

Igra je bila v 83. min. prekinjena radi izgredov

Ljubljana, 24. septembra.

Na igrišču Ljubljane je bila danes odigrana prvenstvena tekma v hrvatsko-slovenski ligi med Ljubljano in Slavijo iz Varaždina, ki se je v 38 minutih drugega polčasa predčasno zaključila z rezultatom 3 : 3. Gledalcev je bilo preko 1.200, med njimi tudi okrog 50 »kibicev«, ki so se s avtobusom pripeljali iz Varaždina. Poset današnje tekme je bil za klubovo blaginjo kar zadovoljiv. Vreme je bilo lepo in za igro prav idealno. Tekmo je sodil g. Jirasek iz Zagreba, ki svoji nalogi ni bil kos in je tudi najbolj kriv, da je v 38. minuti drugega polčasa vdiral publika na igrišče in se je tekma končala s splošnim neredom in pretepom. Dogodke, ki so sledili, ko je sodnik nameraval v kabino pod tribuno, moramo najostreje obsoditi. Pristavitvi pa je treba, da teh dogodkov, ki jih v Ljubljani doživljamo, ni bilo v vseh drugih klubih. Sodnik je bil v kabini pod tribuno, moramo najostreje obsoditi. Pristavitvi pa je treba, da teh dogodkov, ki jih v Ljubljani doživljamo, ni bilo v vseh drugih klubih. Sodnik je bil v kabini pod tribuno, moramo najostreje obsoditi. Pristavitvi pa je treba, da teh dogodkov, ki jih v Ljubljani doživljamo, ni bilo v vseh drugih klubih.

uspešnejši od gostov. Sodnikove odločitve so netočne in publika je precej glasna. V 3. min. Lah ostro strelja in rezultat je 3 : 2 za Lj. Domači igrajo ves čas pred golom gostov, toda v zaključnih akcijah ni preciznega strelca. Sodnik zopet odkoduje Lj., Grimala v kazni. Prostoru nepravilno za- drušje, toda sodnik prisodi prosti strel proti Lj. V 25. min. edini napad gostov pred gol Lj. in Novak s ostrim strelom postavlja na 3 : 3. Lj. je ponovno v ofenzivi, Lah preigra branilca, ki se Laha oklene z rokami, toda sodnik prisodi prosti strel proti Lj. Publika vdere na igrišče in potem je žalostni konec te igre...

Hašk : Hajduk 3 : 1 (1 : 1)

Zagreb, 24. sept.

Hajduk je moral v današnji prvenstveni tekmi nastopiti brez Milutina in Kragića. Ze v 2. min. pa so Splitanci zabil gol. Dal ga je Rafanelli, bil pa je tudi edini zgoditek za Hajdukovce. Hašk je kmalu izenačil in v drugem polčasu zabil še dva gola. Gole so zabil Duh, Hitrec in Medarić. V prvem polčasu je bila igra precej izenačena, v drugem polčasu pa je Hašk dominiral na terenu.

Gradjanski : Split 0 : 0

Split, 24. septembra.

Na igrišču v Splitu se je zbralo danes okrog 2000 gledalcev. Split, ki v zadnjem času s svojo igro ni zadovoljil, je danes zaigral prvo dobro in je bil enakovreden nasprotniku. Če bi bil imel srečo, bi bil lahko tudi zmagal. Seveda so bili Zagrebčani tehnično boljši, to premošča pa so splitski delavci parirali z borbenostjo.

Sodil je g. Höckman zelo nesigurno.

Slavija O. : Sašk 3 : 3 (2 : 1)

Za današnje tekmo v Sarajevu ni vlada- lo posebno zanimanje in kaže, da so Sa- rajlije nekoliko podcenjevali nasprotnika. Slavija je predvedla dobro igro in se po- kazala žilavega nasprotnika. Igrala je do- bro zlasti v prvem polčasu in je tudi pri- šla v vodstvo z 2:1. V drugem polčasu se je domačinom posrečilo doseči remis.

Concordia : Baška 3 : 1 (1 : 0)

Subotica, 24. sept.

V prvem polčasu je prišla Baška zaradi avtogola Concordije v vodstvo, v drugem polčasu pa so Zagrebčani krepko prit- snili. Pavletić je zabil dva gola, Pogačnik pa enega, tako da je končni rezultat 3:1 za Concordijo.

Stara liga

BEOGRAD: Jugoslavija : Bata 3:0 (1:0)
NOVI SAD: BSK : Vojvodina 5:3 (2:0)
SKOPJE: Gradjanski (S) : Bask 2:1.
SUBOTICA: ŽAK : Zemun 7:1 (3:1).

V stari ligi so torej včeraj v splošnem zmagali favoriti razen v tekmi v Skoplju, kjer je tretji beograjski klub Bask pustil obe točki domačinom. V prvenstveni tabeli je sarajevska Slavija s prvčanki (iz 4 tekem) še v vodstvu pred Jugoslavijo, Jedinstvom in BSK. Deseti klub v tej ligi je Zemun.

V metežu za točke LNP

Razen ligaški prireditvi je nogometno občinstvo danes lahko prisostvovalo tudi številnim podsevnim prvenstvenim tekmam, ki pa so se v glavnem odigrale le pred ožimi pristaši nastopa- jočih moštev. Danes je na vseh igriščih — samo v Trbovljah je bilo menda druga- če — vladal še precejšen red in so tudi doseženi rezultati tesni in pomirli- vi. To ne velja za domačsko tekmo, o kateri smo mogli izvedeti le toliko, da so tamkaj Jeseničani izgubili z veliko razliko.

Nekatere podrobnosti o današnjem prvenstvenem kolu bomo še objavili v prihodnjih dnevih.

Za danes naslednja kratka poročila:

Svoboda : Kranj 2 : 2 (1 : 0)

Na igrišču Ljubljane je bila dopoldne prvorazredna prvenstvena tekma med Svobodo in Kranjem. Svobodaši so igrali prav dobro in jim je uspelo proti prav dobrim Kranjčanom rešiti eno točko. Rezultat je 2:2.

Sodil je g. Deržaj.

Mars : Hermes 2 : 1 (1 : 0)

Na igrišču Ilirije je Mars zaslužen zmagal nad Hermesom z rezultatom 2:1. Zmaga Marsa ni presenetljiva, ker je danes njegova enajstletnica nedvomno najboljša med vsemi ljubljanskimi prvorazrednimi klubi.

Sodil je g. Skalar.

Reka 2 : 0 (0 : 0)

Jadrana sta se v prvenstveni tekmi na sosedu in stara tekmovalca v Ljubljani.

Pred to tekmo je mladina Celje v prvenstvenem srečanju premagala mladino Olimpa s 4:0 (2:0).

Na istem igrišču je bila dopoldne še drugorazredna prvenstvena tekma med Jugoslavijo in Štirami, ki je ostala neodločena in brez gola 0:0.

Amater : Celje 4 : 0 (1 : 0)

Trbovlje, 24. sept.

Današnja prvorazredna prvenstvena tekma med Amaterjem in SK Celjem se je končala z visoko zmago domačinov. Tekma je bila zelo živahna in mestoma tudi ostrina in je sploh imela pekat prave trboveljske prireditve. Občinstvo je večkrat udrla na igrišče, sodnik Kopic iz Maribora pa je bil brez prave moči.

Med klubi maribor- skega okrožja

Maribor, 24. sept.

Po kratkem presledku se je danes spet nadaljevalo prvenstveno tekmovanje LNP. Vsi klubi mariborskega okrožja so bili v borbi za točke. Današnje četrti kolo prvenstvenega tekmovanja se je končalo brez vsakega incidenta, pa tudi vse tekme so bile v mejah dovoljene igre. To moramo posebej poudarjati, ker bi morebitni nevarni incidenti samo škodovali interesom sporta.

Železničar : Rapid 2 : 1 (1 : 0)

Za srečanje med starima rivalima je vladalo veliko zanimanje. Na stadionu Železničarja se sicer ni trlo ljudi, vendar je prišlo okrog 500 gledalcev, ki so kljub slabemu vremenu lahko gledali zanimivo igro. V glavnem sta si bila oba nasprotnika enakovredna, le sem in tja je prevladovalo drugo moštvo. Tako se je borba, ki je bila zelo fair, razvijala zdaj v eni, zdaj v drugi polovici.

SK Železničar je imel boljšo napadalno vrsto, ki je bila tudi bolj borbeno. Pri stanju 1:1, ko je igra zahtevala precejšnjo porcijo živcev, se je SK Železničar v 37. min. znašel in zabil zmagoosni gol. Kril- ska vrsta Železničarja danes ni bila odlična, prav tako tudi ne oba branilca, ki sta tu in tam precej popuščala. V splošnem sta pa obe formaciji mnogo koristili, da si je Železničar priboril dve točki. Predvsem pa velja omeniti vratarja, ki je nekaj težkih stvari branil v lepem slogu. Zmaga

Srednješolci kot plavalci

V tekmovalstvu za plavalno prvenstvo so se naj- bolj odlikovali dijaki I. drž. gimnazije in dija- kinje ženske realne gimnazije

Srednješolci so s svojim plavalnim prven- stvom imeli prav neverjetno srečo. Pozni jesenski čas jim je včeraj popoldne še privoščil idealno lepo in toplo vreme in v kopališču Ilirije se je včeraj vdirala ljuta borba za točke ob silnem vzpodbujanju mladih simpatizerjev, ki so potegnili za seboj tudi navzoče starše in profesorje, tako da je med dokaj številnimi gledalci vladalo kaj živahno razpoloženje.

Pohvaliti moramo naše vrle dijakke in di- jakinje, ki so ravnodušno premagali vse predsodke proti »mrzli« vodi in hladnemu vremenu in z veliko voljo plavalni in plaval- ni — za tri lične pokale, ki sta jih daro- vala SK Ilirija in pa prireditelj — Ljub- ljanski plavalni podsavez.

Tudi v sportnem pogledu je včerajšnja plavalna prireditev bila samo uspešna. Če so morda izostali nekateri pričakovani veliki rezultati naših vrhunskih tekmovalcev, je to treba pripisati dejstvu, da so baš ti najboljši morali reševati svoja moštva na vsej trti in so se ali zadovoljili z lahko pridobljenim prvim mestom ter se štedili za naslednje discipline, ali pa tudi že utrujeni lahko zmagovali s skromnejšimi uspehi.

Samo tekmovanje je dalo nekatere prav lepe in zanimive borbe, zlasti to za prva mesta v moških stafetah, nekajkrat pa tudi v senci najboljših za druga in tretja in četrta mesta, skratka — za točke.

I. državna realna gimnazija, ki je postavi- vala številno in že dosti rutinirano ekipo z odličnim Pelhanom na čelu, je z lahko osvojila pokal za plavanje, zlasti še, ko so njenega velikega rivala, III. državno, tne- verili najmlajši prsi plavalci, ki so bili zaradi napačnega obrata diskvalificirani. Prav tako ni imela velikih skrbi malošte- vilna družina Wernerjeve z ženske realne gimnazije, ki je svojega nasprotnika, klasi- kno gimnazijo, odpravila s precejšnjo raz- liko in dobila krasno prehodno kristalno vazo. V water-polu pa je kar malo nepri- čakovano visoko I. državna povzela naj- prej klasično gimnazijo, nato pa katastro- falno lanskega prvaka, III. državno.

Rezultati tekmovalcev:
50 m prosto: 1. Pelhan (I. drž.) 28.2. 2. Löser (klasična) 30.2. 3. Hudnik (III. drž.) z istim časom, 4. Bohinec (I. drž.) 32.2. 5. Gjud (I. drž.) 32.5.

100 m prosto: 1. Herzog (III.) 1:28. 2. Ra- bič (kl.) 1:28.8. 3. Brozovič (I.) 1:33.4. 4. Biber (III.) 1:34.3. 5. Jaklič (III.) 1:39.5. 6. Hofmann (I.) Dobri uspeh malega Rabiča je v tej točki bil nemalo presenečenje!

50 m prosto dekleta: 1. Vidmar (ženska realna) 39. 2. Bezjak 41.4. 3. Werner 53.2 (obe ženske realne gimnazije). Vidmarje- va, ki je doslej v tekmovalnih številih še nismo videli, je dosegla za začetek kar dober uspeh, še večje vrednosti pa je drugo me- sto drobne Bezjakove!

50 m prosto — nižji oddelek. V tem od- delku so tekmovali dijaki prvih treh raz- redov in je prvoplasirani Jovanovič zelo imponiral s pristnim »Mihalekovim« stilo- ter zmagal z velikim naskokom! I. Jovan- ovič (III) 58.8. 2. Modic (I) 41. 3. Perles (II) 41.4. 4. Kerševan (III) 45.2. 5. Battelino (II) 47.2.

100 m hrbtno: 1. Pelhan (I.) 1:22.2. 2. Grašek (kl.) 1:23.8. 3. Bohinec (I.) 1:32.8. 4. Banda (I.) 1:33. 5. Wissiak (III.) 1:39. 6. Ciglič (III) Pelhan je bil odlično utrujen od plavanja na 50 m, pač pa je bil prav dober Grašek, ki je postavil v težkem ba- zenu Ilirije svoj življenjski rezultat.

100 m prsno dekleta je bilo lahko delo za reko, ker je bilo malo tekmovalcev, ki se ji ni bilo

Železničarja je bila v glavnem zaslužena. Tudi Rapid je imel priliko, da zmaga, toda v odločilnih trenutkih igralci niso bili na mestu in tako je morala enajstletica kloniti. Rapid je imel svoje najboljše v zadnjih vrstah, dočim napad ni razpolagal z zanesljivimi streli. Kljub slabemu vre- menju — ves čas tekme je močno deže- valo — sta nasprotnika predvajala raz- meroma lepo igro.

Sodil je g. Camernik iz Ljubljane.

V predtekmi je rezerva Železničarja v prvenstveni tekmi zmagala nad rezervo Rapida s 5:3.

Dopoldne je bila na stadionu Železni- čarja drugorazredna prvenstvena tekma med Slavijo in pujsko Dravo. Končala se je z zmago Slavije 2:1 (0:0).

Mura : Maribor 3 : 1 (0 : 0)

Murska Sobota, 24. sept.

SK Mura je danes predvedla krasno igro, zlasti v drugem polčasu, vendar je imela v tem delu igre precej smole. V drugem delu igre je Mura povežala vrste in zasluženo zmagala. Tekma je bila zelo fair in ni bilo niti najmanjšega inciden- ta. Prvi gol je zabil Kukanja v 2. min. drugega polčasa, isti igralec je v 9. minuti zvišal na 2:0, v 25. pa je Maribor znižal na 2:1, a spet je bil Kukanja, ki je v 30. mi- nuti postavil na 3:1.

Sodil je g. Vebler.

ČSK : Gradjanski 3 : 1 (1 : 0)

Cakovce, 24. sept.

Tekma med lokalnima rivaloma je pri- nesla zaslužen zmago ČSK, ki je zlasti v drugem polčasu predvedel koristno igro. Obe moštvu sta danes nastopili v komplet- ni postavi. Prvi gol je zabil Vuković v 27. min prvega polčasa, v drugem je isti zvi- šal v 2. min. na 2:0, a v 20. min. je Beko postavil na 3:0. Sele v 35. minuti je Crn- koviću uspelo, da je znižal na 3:1.

Sodil je g. Korič iz Maribora.

Ostale nogometne tekme

LJUBLJANA: Prvenstvo II. razreda: Moste : Adria 10:1, Grafika : Slavija 3:1, Korotan : Mladika 4:3. — Prvenstvo juniorjev: Ljubljana : Moste 7:0, Slavija : Reka 7:0, Mars : Jadran 7:3, Svoboda : Hermes 2:2.

RIM: Italijanski prvenstvo (II. kolo): Genova : Bari 3:0, Milano : Fiorentina 3:1, Lazio : Torino 1:1, Novara : Mode- na 1:0, Bologna : Triestina 2:0, Juventus : Roma 1:1, Venezia : Ambrosiana 2:1, Napoli : Liguria 3:2.

BUDIMPEŠTA: Madžarska : Nemčija 5:1 (2:1). Madžari so že do odmora pri- šli v vodstvo, v drugem polčasu pa so bili sploh absolutni gospodarji na polju. Odlični vratar Jacob jih je obvaroval še hujšega poraza.

da bi se v današnjih razmerah reorgani- zacija lahko izvedla zelo naglo, če bi druga stran pokazala za to dobro voljo in realno razumevanje.

Atletski miting na Stadionu

V soboto popoldne in nedeljo dopoldne je bil na Stadionu miting, ki ga je prire- dil po dolžnosti SK Planina. Na mitingu je nastopilo zlasti veliko juniorjev in omla- dincev, ki so pripadali šestim klubom. Do- čim je bilo število nastopajočih atletov zelo zadovoljivo, je bilo gledalcev samo okoli sto, pa tudi sodnikov, ki bi bili zaradi ve- likega števila nastopajočih zelo potrebni, spet ni bilo skoraj nobenih. Zato ni čudno, da se je v nedeljo zavleklo tekmovanje pre- ko 13. ure. Prav posebno dobrih rezultatov ni bilo napovedanih pred mitingom, ni bi- lo, pač pa so dosegli nekaj zelo dobrih re- zultatov juniorji in omladinci. Tudi Mau- sarju ni uspelo izboljšati drž. rekorda v metu kopja, ker je vrgel »samo« nekaj nad 57 metrov. Upravičuje pa ga, da je me- tal brez konkurence in že v precejšnjem mrazu.

Tehnični rezultati so bili naslednji:

Daljšina (Sen.): 1. Dr. Časny (PI) 5.89, 2. Kosec (Pr.) 5.85, 3. Branisl (I) 5.83, 4. Pohar (Bratstvo) 5.52. — Omladinci: 1. Kompare (PI) 5.60, Jevšnik (PI) 5.35, jun. C: 1. Gundec (PI) 5.2, Marinc (Pr) 5.85, 3. Končar (I) 5.82, jun. B: 1. Bratož (PI) 5.31, 2. Dogač (PI) 5.31, 3. Vister (Bratstvo) 5.15.

Disk. (sen.): 1. Kosec (Pr) 37.91, 2. Jeglič (PI) 36.95, 3. Kajfež (Pr) 35.76. Omla- dinci: 1. Kosec (I) 36.78, 2. Merala (PI) 33.68, jun. C: 1. Gundec (PI), 2. Urbančič (PI) 34.00, jun. B: 1. Vehar (I) 43.93, 2. Rus (PI) 33.98.

1000 m (jun. B): 1. Bratož (PI) 2:55.6, 2. Derganc (Pr) 2:59. Izven konkurence: Črtomir (PI) 2:51.4.

5000 m: 1. Kurki (I) 16:35.4, 2. Klen (Pr) 16:42.8, 3. Glonar (I) 17:04, 4. Tav- čar (Pr) 17:28.6, 5. Dolinšek (Korotan) 17:36, 6. Glavnik (I) 18:33, 7. Hvale (I) 18:45.

200 m: jun. B: 1. Demšar (PI) 26.2, 2. Mravljec B. (PI) 26.5, jun. C: 1. Černe (PI) 24.2, 2. Mravljec (PI) 24.4, 3. Lajko Li- tija) 24.5, 4. Marjan (I) 25.2, 5. Kolenc 25.6.

800 m: sen: 1. Skušek (Pr) 2:03; Omlad.: 1. Košir (PI) 2:02.1, 2. Obrek (I) 2:03.6, 3. Schmiederer (Rapid) 2:03.9.

Višina: seniorji: 1. dr. Časny (PI) 165, omlad.: 1. Bratož (I) 170, jun. C: 1. Zga- lin (PI) 165, 2. Milanović D. (I) 155, 3. Čor- bič B: 1. Milanović B (I) 165, 2. Furman (PI) 155.

Kladivo: 1. Gujzmfk (Železničar) 42.47, 2. Jeglič (PI) 32.21, 3. Kosec (Pr) 29.57, 4. Kajfež (Pr) 25.85.

4x100 m: 1. Planina (Černe, Burja, Gun- de, Mravljec) 47.2, 2. Ilirija (Sodnik, Ple- ničar, Milavec, Kolenc) 48.3, 3. Mešana (Lajko, Klavinc, Ježnik, dr. Časny) 49.8.

100 m omlad.: 1. Klenar J (PI) 11.8, 2. Ješnik (PI) 12.4, jun. C: 1. Medja (Brat- stvo) 12.1, 2. Marinc (Pr) 12.2, 3. Sod- nik (I) 12.3, 4. Lajko (Lit.) 12.4, jun. B: 1. Jenko (I) 13.3, 2. Serot (PI) 13.4, 3. Megušar (I) 13.5.

400 m zapreke: sen.: 1. Pohar (Brat- stvo) 1:03; omlad.: 1. Kolarič (Maraton) 1:02.8, 2. Schmiederer (Rapid) 1:04.0.

1500 m: omlad.: 1. Schmiederer (Rapid) 4:19, 2. Klen (Pr) 4:25.4, jun. C: 1. Črtomir (PI) 4:29, 2. Megušar (I) 4:43.2, 3. Podlipce (I) 4:48.

400 m: sen.: 1. Skušek (Pr) 51.9, 2. Po- har (Br) 56.1; omlad.: 1. Kolarič (Maraton) 54.2, 2. Jurca (Pr) 56.4.

10000 m: 1. Hvale (I) 39:46.4.

Krogla: sen.: 1. Klenar J (PI) 12.22, 2. Kosec (Pr) 11.50, 3. Kajfež (Pr) 11.47; omlad.: 1. Merala (PI) 11.29, 2. Košer (I) 11.12, 3. Pirce (Pr) 10.18; jun. C: 1. Klenar T. (PI) 12.00, 2. Sodnik (I) 11.81; jun. B: 1. Merala (PI) 13.04, 2. Rus (PI) 12.32.

Skok ob palici: sen.: 1. Gašperšič (Pr) 3.20; omlad.: 1. Bratož (I) 3.20, 2. Zu- pančič (PI) 3.00; jun. C: 1. Klenar T. (PI) 2.50, 2. Zgalin (PI) 2.50; jun. B: 1. Milano- vič B. (I) 2.90, 2. Erman (PI) 2.70.

Troskok: sen.: 1. Smolej (PI) 12.96; jun. C: 1. Končar (Litija) 12.09, 2. Zgalin (PI) 11.78, 3. Medja (Br) 11.63; omlad.: 1. Pirce (Pr) 11.75, 2. Kompare (PI) 11.62, 3. Ješ- nik (PI) 10. 88.

Met kopja: jun. B: 1. Remec (PI) 44.80, 2. Rus (PI) 34.30, 3. Roban (Pr) 33.93.

Italijanski prvaki v tenisu. Včeraj je bilo v Milanu zaključeno tekmovanje za teniško državno prvenstvo, v katerem so za letos postali državni prvaki: v singlu moških Canepale, v singlu žensk Manzuti, v dublu moških Canepale-de Stefan- ni, v mešanem dublu San Donnino-Ta- roni in v ženskem dublu San Donnino-Tonelli.

R A D I O

Ponedeljek, 25. septembra.

Ljubljana, 12: Plošče za boljše voljo. — 12:45: Poročila. — 13: Napovedi. — 13:20: Radijski orkester. — 14: Napovedi. — 18: Zdravstvena ura: Zastrupljenja v obrtih in obratih (dr. Joža Herfort). — 18:40: Delo radijske postaje v prihodnjem letu (prof. Fr. Koblar). — 19: Napovedi, poročila. — 19:30: Zanimivosti. 19:40: Nac. ura: Na- si poljedelci in radiofonija. — 20: Komor- ni toriel (gd. Fr. Ornikova, gg. prof. Č. Sedlbauer in M. Lipovšek). — 20:40: Orkestralne točke (plošče). — 21:15: Duet harmonik (gg. J. Jurman in I. Podobnik). — 22: Napovedi, poročila. — 22:15: Za od- dih igra radijski orkester.

Beograd, 18:20: Veliki orkester. 19:05: Pesmi. — 20: Violinske skladbe. — 20:30: Petje. — 21: Godalni kvartet

Slovenke na delu

Občni zbor slovenske sekcije JZS je podal obširen delovni obračun

Ljubljana, 24. septembra. Peti občni zbor Jugoslovenske ženske zveze za dravsko banovino, ki je bil danes dopoldne v sejni dvorani magistrata, je pokazal, da je bilo delo sekcije v zadnjem letu usmerjeno v prvi vrsti na narodno obrambno delo. Zbor je vodila predsednica Mira Engelmannova, ki je takoj v uvodu poudarila, da je skušala sekcija osredotočiti vse svoje delo v tekočem letu v to, da bi ojačala in posplošila narodnoobrambno delo, kakor bolest sester je bil vsaki članici glasen nemoteno. O podrobnem delu sekcije je podala obširno poročilo tajnica ga Preinjalova. Iz njega posnemamo:

V slovenski sekciji je včlanjenih 20 različnih ženskih društev in odsekov, prav tako je letos pristopil v sekcijo tudi ženski odsek Združenja uradnikov p. t. t. Razen v ožjih in širših sejah, se je vršilo delo še v štirih komisijah: komisiji za tisk, za zaščito otrok, za emigracijo, in gospodinjstvo-gospodarski komisiji. Članice pa so v teku leta predavale po naših, pa tudi drugih društvih in sekcijah je imela vsak mesec po eno uro za radijsko predavanje. Učiteljice se je letos sicer znova odprlo tudi dekletom, toda ne po načelu enakovrednosti, marveč zopet v korist moških. Na vlogo mestnemu poglavarstvu, da bi imenovalo eno izmed ljubljanskih ulic po Zofiji Kvedrovi, se ni odgovorilo. Sekcija je postala tudi redni član izseljeniške zbornice. Občni zbor naj ponovno zahteva volilno pravico, obrne naj se tudi na voditelja Hrvatov in podpredsednika vlade dr. Mačka. V aprilu je sekcija skupno z Zvezo gospodinjstev podpisala spomenico, naslovljeno na bana dravske banovine za nujno socialno ureditev viničarskega vprašanja. Sekcija se je zavzemala tudi za ureditev neznosnih razmer na področju našega ba-

bištva. Težišče vsega dela je bilo v pretekli dobi bodisi v tej ali oni obliki vendarle socialno narodnoobrambno. Združena ženska društva so v juniju nabrala 8640 din v korist obmejne dece.

O delu v tiskovni komisiji je poročala ga Pavla Hočvarjeva. Osnovne smernice vsemu delu tiskovne komisije so dali domači in zunanji politični dogodki, ki po svoji usodni važnosti nujno zahtevajo tudi sodelovanje žene. Potrebna je jasna razgledanost po domačem in svetovnem ženskem življenju in delu ter temeljito poznavanje kulturnega, socialnega in političnega položaja vseh pokrajin v državi in po svetu. Seje so se vršile redno vsak mesec in na njih so se ugotavljale naloge, ki jih je zahteval trenutni položaj z ozirom na koristi žene in naroda.

Ga Angela Vodečeva je poročala o delu komisije za migracijo in narodno obrambno delo. Tudi ta komisija se je osredotočila predvsem na narodno obrambno delo, posvečeno zlasti mladini in ženam naših obmejnih krajev. Odsek je zbral podatke o tuji propagandi pri nas in je po njih usmeril delo, ki mora biti gospodarsko, socialno, vzgojno in kulturno. Narodno obrambno delo je treba prav danes še poglobiti in razširiti. Žene se že prijavljajo v tečaj, ki jih prireja Rdeči križ, organizirajo prireditve šoferskih tečajev ter vstop v gasilske čete.

Ga Levčeva je poročala o gospodinjstvo-gospodarski komisiji, ki se je bavila v glavnem s proučevanjem vprašanja izobrazbe gospodinjstev pomočnic. Zbirala je informacije o učni dobi hišnih uslužbenk v drugih državah in o zakonskih dolžbah, ki bi omogočale tudi pri nas uvedbo obveznega nadaljevalnega pouka za hišne uslužbenke. Za praktično izvedbo zadevnih načrtov se trudita društvi Zveza go-

spodin in Zveza gospodinjstev pomočnic. V bodočem poslovnem letu bo komisija osredotočila svoje delo v vprašanje ustanovitve gospodinske zbornice in v vprašanje prehrane z različnih vidikov: zdravstvenega, populacijskega, gospodarskega in tržnega.

O delovanju komisije za zaščito otrok in mater je poročala gđ. Tušerjeva. Komisija je v preteklem letu skušala doseči ustanovitev vzorne posvetovalnice za noseče ter Doma za noseče matere. Proučila je položaj babic in porodnic na deželi, ki je res potreben nujne pomoči. Trudila se je tudi, da bi za to jesen organizirala potujočo razstavo s tečaji otroške higijene na naši severni meji. Občni zbor naj bi vzel na svoj dnevni red naslednji dve intervenciji: 1. mestna občina Ljubljana naj vsaj v bodočem proračunskem letu vzame v svoj proračun potrebne vsote za ustanovitev posvetovalnice za noseče in Doma za noseče v Ljubljani; 2. babice naj se prevzemajo v banovinski proračun; banovina naj jim odredi delokrog in jim zagotovi dostojno plačo, starostno in bolniško zavarovanje.

Po poročilih komisij je predsednica ga Engelmannova prebrala vdanostno brzojavko Nj. Vel. kraljice Mariji. Ela Horvato-va pa je prebrala stvarno poročilo sekcije p. t. t. Blagajniško poročilo je podala ga Anica Gogala, nato pa je ga Jela Levčikova prebrala referat »Žena in domovina«. Referat, v katerem je ga Levčikova prikazala vso bridko stvarnost razmer v obmejnih krajih, je napravil najgloblji vtis. Blagajniške posle bo opravljala tudi v naslednjem poslovnem letu ga Anica Gogala. Ob koncu obširnega zbora je bilo sprejeto nekaj tehtnih samostojnih predlogov.

neva, da je imel Rogan še drugo skrivališče, kjer je skrival ukradene predmete, od katerih je del najbrže odstopil pomagalec in novim pajdašem, za katerimi pozvedujejo.

Orožniki so aretirali Teichmeisterove za-

radi suma sovednosti, četudi zatrjujejo, da so nedolžni in da so pač sprejeli Rogana, ker jim je pretil s samokresom. Poizvedbe se nadaljujejo in je upati, da bodo v najkrajšem času docela pojasnjeni tudi poslednji Roganovi zločini

Gasilci v Dravljah so napravili avto

Lepa slovesnost z zborom ljubljanske gasilske župe

Dravljje, 24. septembra. V Dravljah je bilo danes zelo živahno in slovesno. Domači gasilci so praznovali krst novega orodnega avtomobila, obenem pa je bil tudi zlet župe Ljubljana — mesto. Dravljjsko gasilsko četo smo že postavili za vzor delovanja za skupne koristi. Komaj je minilo leto, odkar so si nabavili novo vozilo, že so spavili v promet drugo. To pot odlični tovorni orodni avto in to z delom rok svojega članstva, ki ni štedilo ne dela ne časa, da je moglo svojo četo čimprej tako, kakor je treba.

V prvih popoldanskih urah so donali dravljjski gasilci pričakovali odlične in druge svoje goste pred šolo v Zgornji šiški. Tu so se zbrale čete gasilcev iz Ljubljane in okolice s predsednikom Vinkom Strukljem in načelnikom ljubljanske župe Stankom Pristovškom in kumicami. V lepem sprejemu, ki so ga pozivljale narodne in še in fantje na konjih, so po sprejemu slavnostni gostje s četami gasilcev iz Ljubljane mesta, Viča, Tobačne tovarne, Spodnje in Zgornje šiške, z Brda, Ljubljane — severni del, št. Vida in Podutika — Glince odkorali h gasilemu odru, kjer jih je že pričakovala velika množica domačega občinstva. Tu je bil ob odru za odličnike v zelenje zaviti novi avtomobil.

Po razvrstitvi čet je kaplan g. Kambič opravil krstni obred. Predsednik Vinko Strukelj se je spomnil Nj. Vel. kralja Petra II., pokrovitelja vsega jugoslovenskega

gasilstva Nj. Vis. princa Tomislava in vseh kraljevskih doma.

Nato je predsednik pozdravil odličnike in kumice ge. štirinovo. Kalčičevo, šostaršičevo in Kregarjevo ter njihove družice, pa skupno še članstvo tovariških čet in vse prijatelje gasilstva, ki so se v tako lepem številu udeležili proslave. V oblikih je obrazil poštvalnost gasilstvu naklonjenih Dravljcev in Zupčanov, pa posebnih zaslug, ki so jih imeli za nabavo novega avtomobila delovni člani domače čete, ki so v večernih urah izdelal vso karoserijo povsem brezplačno in s tem pridelili društvu okrog 40.000 din.

Naposled je spregovoril starešina ljubljanske župe Stanko Pristovšek o poštvalnosti dravljjskih gasilcev, ki so se iz lastnih moči toliko opremili, da bodo mogli v bodoče zmagovali vse naloge, ki jih tem poštvalnim ljudem nalaga njihov človekoljubni poklic. V znak priznanja s strani župe je starešina Pristovšek člane, ki so odlično pripomogli k nabavi avtomobila — to so: Ivan Tomazič, Albin Brecljnik, Franci Berlič, Janko Berlič, Aleš Celarc, Miha Štibelj in Alojz Kogovšek — odlikoval s srebrnim križcem gasilske zajednice. Na kraju slovesnosti je bil mimohod čet, nato pa so se gasilci in vse zbrano občinstvo podali na bližnji gostilniški vrt, kjer se je ob zvokih gasilske godbe razvila prijetna nedeljska zabava.

Zlatorogov steg skavtov se lepo razvija

Imel je letos tri letovanja in razne prireditve

Ljubljana, 24. septembra. Ob polni udeležbi članstva je polagala dopoldne redni letni obračun uprava Zlatorogovega stega. Občni zbor je bil v beli dvorani Uniona pod vodstvom načelnika Miroslava Zora. Načelnik je prebral vdanostno brzojavko kralju Petru II. kot najvišjemu zaščitniku skavtov, nato je pozdravil zastopnika banske uprave in inspektorja dr. Leona Sušnika, divizionarjevega zastopnika majorja Herendo, zastopnika župne uprave ter stega Litija in ljubljanskih planin, zastopnika Trčiča in kluba »Gams«. Prav toplo je pozdravil tudi vse navzoče stare in prijatelje skavtizma in vse člane.

Načelnik stega je poročal, da obstoja steg že tretje leto, vendar pa je dobil lastna pravila šele na skupščini februarja letošnjega leta. Po majhnem jenskem zastopstvu v stegovem delu je stegova uprava s pomočjo starejših članov zopet krepko pogladila delo naprej. Steg je za vse svete položil venec na spomenik v vojni padlim žrtvam, priredil je božičnico s tombolo, za Jurjevo se je vršil stegov izlet s polaganjem jurjevdanske obljube. Največja prireditev pa je bilo razvite stegove in dveh četnih zastav za stegovo obletnico. Steg je priredil letos tri taborje, prejšnja leta pa samo po enega. Dalje so stegovi člani sodelovali pri olimpijskem dnevu ter pri rediteljski in samarijanski službi na letošnjih počitniških kongresih. S takim udeleževanjem je steg mnogo pripomogel k zopetnemu dvigu skavtskega ugleda in z letošnjim letom se začne druga faza njegovega življenja.

Tajnik je poročal o živahnem dopisovanju stega ter o statistiki preteklega poslovnega leta. Vočvohov sestankov je bilo 237, četnih 139, izletov 88, sej uprave 36 in trije tabori. Steg šteje 143 članov.

Iz blagajniškega poročila je razvidno, da je blagajna izkazovala 19.724 dinarjev prometa. Dohodkov je bilo 9965, izdatkov pa 9758 in saldo znaša 207 dinarjev. Največji stegov izdatek je plačevanje najemnine stegovega doma v iznosu letnih 3000 din, ki jih steg komaj zmore. Moral bi se najti dobrotnik skavtov, ki bi tako koristnemu društvu dal brezplačno na razpolago vsaj majhno sobico.

Stegova knjižnica ima skupaj 181 knjig. Roverski klub »Uskok« družni same starejše člane, ki so posebno dobri kolearji. Izdaja v zvezi z litijskimi člani revijo »Skavtska pot«, namenjeno starejšim članom in vzgojiteljem. Sestankov je imel klub 37, med njimi odlično uspešno božičnico, izletov pa 12. Roverski klub »Mango« se je moral borbti z velikimi težavami, ki pa jih je srečno prebrodil. Sestankov je imel 42, izletov 8. Turjaška četa skavtov je razvila letos svoj prapor in se je pridno udeleževala pri vseh prireditvah stega. Izletov je imela 53, sestankov pa 148. Taborenja v Bohinju se je udeležilo 25 članov. Svetovidova četa skavtov je tudi prestala mnogo težav, ker so jo hoteli gotovi krogi izven stega razbiti. Taborila je na Otočcu pri Novem mestu. Bežigradska četa volčev je najmočnejše, saj šteje preko 50 pridnih članov, njihov tabor v Mednem se je prav dobro obnesel.

Novi župni odbor vodi starešina podpolkovnik Herzog.

Po določitvi novega proračuna in članarine je bila dobro uspeša stegova skupščina zaključena s petjem državne himne.

Postani in ostani član Vodnikove družbe!

Svečana izročitev prapora Nj. Vel. kraljice Marije

Nad 3000 gledalcev pri akademiji pod Tivolijem. Prapor je izročil brigadni general Dodič

Prve tekme za prehodno darilo zastavo Nj. Vel. kraljice Marije so potekle v soboto v najlepšem redu in disciplini. Kakor smo že včeraj poročali, je tekmovalo za to darilo 6 vrst članic v višjem oddelku in sicer vrsta Ljubljanskega Sokola, Zagreba, Beograda, Kranja, Novega Sada in Sokola Ljubljana II. Žal, da se nista udeležili tekme še vrsta Sokola I., Tabor in Celja, saj nam je znano, da imata obe društvi izvrstne telovadke, ki so že tekmovala na mednarodnih tekmah in za slovensko sokolsko prvenstvo. Kljub temu pa je bila tekma zelo napeta in zanimiva. Presenetilo so zlasti mlade tekmovalke iz Kranja in od Sokola Ljubljana II. V vrsti Kranja je tekmovala mlada in nadarjena sestra Benedikova iz Strazišča, ki si je pri orodnih vajah priborila prvenstvo, žal, da je potem v prostih panogah izgubila mnogo dragocenih točk, kar jo je kot posameznico veljalo, da ni bila prvakinja in je njeno mesto zasedla sestra Ančka Pribovškova iz Ljubljanskega Sokola, ki se je izkazala kot izvrstna lahkoletnica.

V splošnem so bili uspehi na orodju zadovoljivi, najboljši seveda na gredi, manj zadovoljivi na krogih. Vsekaror pa moramo priznati našim tekmovalkam, da pridno gojijo, in kolikor jim to dopuščajo prilike, proste panoge, kar velja posebno za sestro Pribovškovo in Karpatijevico iz Beograda. V nastopnem podrobnem uspehi tekme: Kot vrsta si je priborila I. mesto vrsta Ljubljanskega Sokola 431,2 točke, II. Kranj 370,1, III. Beograd 359,8, 4. Zagreb 355,3, 5. Novi Sad 352,6 in 6. Sokol Ljubljana II. 267,9 točke. Kot posameznice so se uvrstile: od 80 dosegljivih točk: 1. Ančka Pribovškova 77,9 — 97,38%, 2. Lidija Rupnikova 73,3 — 91,63%, 3. Dušica Komacova 66,7 — 83,38%, vse tri od Ljubljanskega Sokola, 4. Olga Rovnjeva, Novi Sad 66,6 — 83,25%, 5. Alis Karpatijeva, Beograd 65 — 81,25%, 6. Fanci Ponikvarjeva, Ljubljanski Sokol 64,3 — 80,38%, 7. Jelica Vazvazova, Ljubljanski Sokol 61,9 — 77,38%, 8. Boža Plahutova, Kranj 61 — 76,25%, 9. Draga Deličeva, Zagreb II. 60 — 75%, 10. Ančka Hafnerjeva, Jesenice, in Slavka Kraljeva, Kranj 59,3 — 74,13%.

Zmagovetna vrsta Ljubljanskega Sokola je prejela kraljičin dar — zastavo in malo plaketo, posameznice pa so prejele prvi dve veliki kolajni, ostalih sedem, ki so dosegle nad 75%, pa male kolajne.

Popoldne se je zgrnila na telovadišče Ljubljanskega Sokola v Tivoliju množica 3000 gledalcev, da prisostvuje akademiji in svečani predaji kraljičine zastave. Ob 15.10 se je pripeljal zastopnik Nj. Vel. kraljice Marije brigadni general Dušan Dodič, ki so ga pri vhodu sprejeli starosta br. Gangl, načelnica s. Skalarjeva, domačin br. dr. Fran Kandare in član savezne uprave br. Švajger. Godba 40. pešpolka je zaigrala pozdravno koracnico, množice pa so navdušeno pozdravljale zastopnika Nj. Vel. kraljice. Ko so zastopniki zavzeli svoja mesta, so prikorakale na telovadišče vse tekmovalne vrste in oddelki Ljubljanskega Sokola, ki so nastopili na akademiji, k pozdravu državne zastave, ta se je med igranjem državne himne dvigala na visok jambor. Po tej potatitvi so nastopili skladno in strumno naraščajniki z dvanaestorico, ki je zbudila viharno odobravanje. Dalje sta nastopili dve vrsti najboljših tekmovalk na gredi in na bradlji. Vse telovadke so izvedle vaje odlično in so bile edine viharne ovacij. Potem je 12 naraščajnic Ljubljanskega Sokola skoro brezhibno opravilo vaje z lok in slednjič je nastopila vrsta članov na bradlji, ki je za svoje vrhunške vaje res zaslužila viharno odobravanje.

Seldila je svečana predaja zastave zmagovalni vrsti Ljubljanskega Sokola. Na telovadišče je prikorakalo vseh 6 tekmovalnih vrst, ki so se postavile pred zastopnikom Nj. Vel. kraljice Marije generalom Dodičem, Načelnica s. Skalarjeva je najprej pozdravila g. generala, potem pa je v lepem govoru poudarila pomen sokolske

Vrsta nesreč na Dolenjskem

Vsi ponesrečenci so nevarno poškodovani

Novo mesto, 24. septembra. Od sobote do danes se je na Dolenjskem pripetilo več hudih nesreč, ki bodo zahtevale tudi smrtne žrtve. V soboto popoldne se je peljal z motornim kolesom po Beli Krajini lesni trgovec Alojzij Molek, doma iz Semeča. Na sociusu je sedel njegov znanec 23letni Franc Pušič iz Radatovičev pri Metliki. Ko sta z motornim kolesom pasirala Metliko in se bližala Suhorju, je z nasprotni strani privozil drug motociklist, baže neki Mihelič s Hrvaškega, ki je treščel v Molekov motor. Posledice so bile zelo hude. Molek in Pušič sta v loku odletela z motorja. Molek je k sreči dobil le neznatne praske, dočim je Pušič obelzel z razbito lobanjo ves v krvi. Srečo so ga prejeljal v bolnico usmiljenih bratov v Kandijo v brezupnem stanju, a nesrečnej se do danes še ni zavedel. Zdravniki imajo zelo malo upanja, da bi ostal živ, ker ima hude notranje in zunanje poškodbe. Seveda je bil tudi popolnoma uničen Molekov motor.

Druga prometna nesreča pa se je pripetila danes pred samim Semečem. Iz Toplice pri Strazi se je odpeljal s kolesom po poslovnih opravkih v Semeč znani naš napredni delavec 41letni Jože Beršina. Ko je privozil neznan motociklist, ki se ni držal cest-

no prometnega reda. Karambol je bil neizbežen in zelo močan. Neznani motociklist je Beršino zbil s kolesa. Pri padcu si je Beršina zlomil desno nogo in večkrat desno ključnico. Poleg tega ima pretresene možgane in hude notranje poškodbe. V težkem stanju so ga prepeljali na vlak in odhod na postajo v Kandijo, od tam pa v bolnico usmiljenih bratov.

Zelo nevarne poškodbe je dobil 24letni dninar Anton Kosec iz Koroske vasi. Ko se je peljal s kolesom po cesti Koroska vas—Novo mesto, je padel in dobil precej hude poškodbe po glavi. Ima pretresene možgane.

Huda nesreča se je pripetila v Črnomlju 24letnemu Alojziju Mileku. Odkladal je premog s tovornega avtomobila. Nenadno pa je zgubil ravnotežje in padel tako nesrečno, da si je zlomil hrtenico. Prvo pomoč je ponesrečencu nudil banovinski zdravnik dr. Šoba, nato so ga pa prepeljali v bolnico Usmiljenih bratov v Kandijo. Tudi njegovo stanje je nevarno.

V Mokronogu je neki kolekar povozil 12letnega Samuela Stepančiča, sina poslovo-vođe podružnice Bate. Deček je poškodovan po vsem telesu in ima zlomljeno tudi desno nogo. Tudi tega so prepeljali v bolnico usmiljenih bratov v Kandijo.

Poslednje Roganovo razbojništvo pojasnjeno

Rogana je izdala Teichmeisterova hčerka, ker se je sprla z materjo

Maribor, 24. septembra. Vest o dramatičnem in žalostnem koncu zloglasnega razbojnika Alojzija Rogana, o čemer smo izčrpno poročali v današnji številki, je zbudila veliko senzacijo. Ko so stražniki obvladali Rogana v obli-gani hiši na Koroski cesti 85 in ga ustrelili, je policija pričela s temeljito preiskavo, ki je točno pojasnila poslednje Roganove razbojniške in vlomilske pohode pa tudi vlogo, ki jo je igrala Teichmeisterova družina, h kateri se je zatekel Rogan.

Preiskava je dognala, da se je pojavil Alojzij Rogan pri Teichmeisterovih na Koroski cesti 85 v sredo jutraj. Bilo je okoli 6 ure. Rogan je potkal na vrata. Teichmeisterovi, mati, hčerka in sin, so se spali. Zbudili so se in odprli Roganu vrata. Rogan je imel pri sebi nahrbtnik, ki je bil poln raznih predmetov. V nahrbtniku so bile srajce, specerija in drugo blago. Teichmeisterovi so vse te stvari takoj odnesli v drvarnico, kjer so jih skrili. Teichmeisterova je pri zaslišanju izpovedala, da je Rogana opozorila na to, da bo imela velike neprijetnosti, če se bo izkazalo, da se Rogan skriva pri njej. Prosila ga je, naj si poišče drugo zatočišče. Rogan pa se ni dal prepričati. Ostal je pri Teichmeisterovih. Dejal je, da ima pri sebi samokres, s ka-

terim bi ustrelil vsakogar, ki se mu bo približal. S podobno grožnjo je ustrahoval tudi Teichmeisterove, ki jim je, kakor zatrjujejo mati, hčerka in sin, zapretil, da jih bo postrelil, če ga bodo izdali.

V sredo je Rogan bil ves dan pri Teichmeisterovih, okoli 18 ure pa je izginil in se je vrnil naslednje jutro. Pri Teichmeisterovih je bil nato do sobote. V soboto pa sta se mati in hčerka sprli. Hčerka je bila huda na mater in se je hotela zaradi spora maščevati. Stekla je ob 13.30 na policijsko stražnico št. 3 na Koroski cesti, kjer je izpovedala, da se skriva pri njih Alojz Rogan. Sledil je spopad.

Po končanem zaslišanju Teichmeisterovih so varnostni organi izvršili temeljito preiskavo stanovanja in drvarnice. V drvarnici je bila pravcata zaloga najrazličnejših predmetov. Ugotovilo se je, da so bili ti predmeti ukradeni trgovcu Valterju Ruprihu v Bresternici pri Mariboru. V noči na sredo je bil namreč v njegovo trgovino izvršen vlom. Trgovino so vlomilci dobesedno izropali. Odnesli so blago v skupni vrednosti preko 10.000 din. Preiskava je sedaj pojasnila, da je bil tudi ta vlom Roganovo delo. Niso pa našli pri Teichmeisterovih vsega blaga, ki je bilo ukradeno trgovcu Valterju Ruprihu. Dom-

BESEDE POMEMNO:

Vodravno: 1. nameščene radiopostaje 11. zemlja, 12. življenje in spanju, tudi nipska denarna enota, 13. nočno zabavišče, tudi kraj v južni Dalmaciji, 14. ni kalnica, 15. klic v želji zblžanja, 17. poljsko, vrtno orodje, 19. mlečni izdelek, 20. bistven del gledališča, 22. enota v vinogradu, 23. rodovni, tudi verski poglavar mohamedancev, 24. Cankarjeva črtica, tudi Križeva drama, 26. sestavina čaja, 28. vrsta pesništva, 31. opredeljena človeška skupina, 33. glavno mesto Hedžasa, Mohamedov rojstni kraj, 34. kvarnerski otok, 36. zemljiska mera, 37. števniki, 38. hrošč, 40. vprašalnica, tudi Mohamedov posinovljence, 41. slovenski pisatelj in dramatik (* 1876, † 1918.), 42. kraj na Štajerskem, ob Dravi.

Navpično: 1. pripadnik evropske narodnosti, 2. fevdno prosto imetje vavalov, 3. središče krožnega gibanja, tudi kemični znak za element, 4. razdobje, 5. merilna osnova, 6. notranji organ, 7. spajanje kovin, tudi poveljnik rimskih legij, ki ga je 1. 9. po Kr. Arminij premagal v teutoburškem gozdu, 8. ploskovna mera, 9. rimski

Nagrado v znesku 100 din

je žreb naklonil Ivici Čemažarjevi, Jesenice - Fužine, Industrijska ulica. Troje nagrad v knjigah pa si dele Miloš Bašin, Ljubljana, Grajska planota 1,

pesnik (2. st. pr. Kr.), 10. sodoben slovenski pisatelj, 16. človek izredne rasti, 18. kratka pri podpisu, 19. reka in francoska kolonija v severozapadni Afriki, 21. tekoča voda, 23. čevljarsko orodje, 25. pritrilnica, 27. pesnitev, 29. prehodna povrhinja tvorba vzburkane tekočine, 30. naselbina, tudi pomembnejši del večje naselbine, 32. slovenski umetnostni zgodovinar in pesnik (* 1886.), 34. prostor v cerkvi, 35. posoda, 38. egiptovski božanstvo, 39. reka v Turkestanu.

RESITEV ZADNJE KRIŽANKE:

Vodravno: 1. tramvaj, 7. naprava, 13. razor, 14. Una, 16. satan, 17. azil, 18. sloga, 20. kita, 21. jejl, 22. prisrega, 24. kel, 25. ena, 26. sejl, 27. lev, 28. Ali, 29. k., 30. laž, 32. nit, 34. z, 35. tunel, 38. osa, 40. zebra, 43. Pl, 44. Montana, 45. ga.

Navpično: 1. trajekt, 2. razen, 3. Azija, 4. mol 5. vr, 6. julij, 7. nagel, 8. P. S., 9. rak, 10. Atika, 11. vatel, 12. analiza, 15. nos, 18. srež, 19. Agen, 22. psalm, 23. aviza, 30. le, 31. ost, 33. te, 36. up, 37. NI, 38. on, 39. A(nton) A(šker), 41. Eg, 42. Ra, pino.

Ksenija Čulina, Maribor. Tomšičeva cesta 8. in Maks Rozman, Radovljica, Predtrg 14.